

การเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21 : กระบวนการทัศน์และหลักคิด

วารสารดำรงราชานุภาพ

ปีที่ 19 ฉบับที่ 58 ประจำเดือน ตุลาคม 2561 - มีนาคม 2562 ISSN 1513 -6884
สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย

กระบวนการทัศน์ หลักคิด และการย่างก้าวเข้าสู่ ศตวรรษที่ 21 ของคนไทย

ดร.สุนทร คุณชัยมั่ง

ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาและพัฒนากิจการเพื่อสังคม
วิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

1. ความสำคัญ

บทความนี้ ปรับปรุงจากรายงาน “การประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการทัศน์และหลักคิดของคนไทยปัจจุบัน ในมุมมองของนักสังคมศาสตร์” ที่เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานของคณะทำงานจัดการความรู้และติดตามประเมินผลภายใต้คณะอนุกรรมการเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21 เพื่อค้นหาแนวทางที่จะรองรับต่อปัญหาความไม่พร้อมของคนไทยที่จะก้าวเดินไปพร้อมกับนโยบาย Thailand 4.0 ซึ่งจะต้องปรับเปลี่ยนเรื่องสำคัญๆ 2 เรื่องด้วยกัน คือ หนึ่ง การปรับเปลี่ยนด้านการเรียนรู้ (Transition of learning) สอง การปรับเปลี่ยนด้านค่านิยมและวัฒนธรรม (Transition of culture) ในขณะที่รายงานของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พบว่า คนไทยมีความไม่พร้อมที่จะก้าวเดินไปพร้อมกับการเปลี่ยนผ่านของยุคสมัย เช่น ดูแลตัวเองไม่ดีพอ มีปัญหาด้านคุณธรรม ขาดความคิดสร้างสรรค์ ขาดดุลยพินิจ

ที่จะเลือกรับปรับใช้วัฒนธรรมและเทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทัน ฯลฯ

ในศตวรรษที่ 21 สังคมจะผลิตความสัมพันธ์ทางสังคมขึ้นใหม่ตามวิถีของเครือข่ายและความสามารถของเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งถึงปี พ.ศ. 2560 มีประชาชนทั่วโลกเข้าถึงการใช้บริการอินเทอร์เน็ตไปแล้ว 4 พันล้านคน โดยประมาณ (53 % ของประชากรโลก) ความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นตามโครงสร้างพื้นฐานของการติดต่อสื่อสารแบบใหม่นี้ จะไม่ได้เข้าแทนที่วิถีความสัมพันธ์เดิมที่ดำรงอยู่ตามความสัมพันธ์ทางการผลิต การปกครอง และการพัฒนาประชาธิปไตย แต่จะนำเอาวิถีความสัมพันธ์ทางสังคมไปเพิ่มความเข้มข้นหลากหลาย และซับซ้อนเข้ากับนโยบายของการปกครองและการจัดการธุรกิจเศรษฐกิจ (Schmidt & Cohen, 2013) ยกตัวอย่างผลจากความสามารถและความทันสมัยของระบบคอมพิวเตอร์ที่สามารถบรรจุข้อมูลลงได้จำนวนมาก องค์กรต่างๆ สามารถใช้เป็น

ช่องทางของการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณะได้ ทั้งข้อมูลที่เป็นตัวอักษร ภาพเคลื่อนไหว และเสียง เหมือนกับรวมเอางานภาพยนตร์ เพลง หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และการบันทึกเทปคาสเซ็ทมารวมไว้ในที่แห่งเดียวกัน และเมื่อเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารนี้สามารถรวมเข้ากับการบริการผ่านคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก และโทรศัพท์เคลื่อนที่ได้ ก็ยิ่งทำให้การสื่อสารแบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตนี้มีบทบาทต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและการใช้ชีวิตประจำวันของผู้คนได้มากยิ่งขึ้นเป็นทวีคูณ

ผลจากการทำงานเครือข่ายอินเทอร์เน็ตต่อการใช้ประโยชน์ข้อมูลข่าวสารข้างต้น ยังนำไปสู่การเพิ่มความเข้มข้นหรือความสำคัญของการสื่อสารระหว่างผู้รับข้อมูลข่าวสารที่มักจะส่งต่อข้อมูลที่ตนเองได้รับไปยังเพื่อนหรือคนอื่นๆ เสมือนหนึ่งเป็นผู้สื่อข่าวที่ผลิตข้อมูลข่าวสารและเผยแพร่ออกไปตามความสามารถของโทรศัพท์เคลื่อนที่และ Social media ซึ่งเป็นวิถีของการสื่อสารแบบเครือข่าย (Networking structure) การสื่อสารของสังคมในรูปแบบนี้ จะต่างไปจากการสื่อสารแบบการกระจายออกจากศูนย์

กำกับควบคุม (Broadcast structure) เช่น กองบรรณาธิการข่าว ของสื่อมวลชน อันเป็นผลทำให้ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่ของสื่อออนไลน์ จะมีความรวดเร็ว มีหลายหลากสีสันและอารมณ์มากกว่าการรายงานของสื่อมวลชน ก็ยิ่งทำให้ความนิยมของสังคมที่มีต่อสื่อออนไลน์และการสื่อสารผ่าน Social media ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น Social media โลกออนไลน์ และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตยังเป็นตัวกระตุ้นสร้างเครือข่ายทางสังคม ซึ่งเป็นการรวมตัวกันตามความชอบ ความนิยมที่เหมือนกัน เป็นเครือข่ายร่วมกัน และนับได้ว่าเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารได้มีส่วนร่วมสร้างประเด็น/สาระใหม่ๆ พร้อมๆ กับสร้างเครือข่ายทางสังคมขึ้น และมีความโดดเด่นเป็นกระแสสังคมเพิ่มขึ้นๆ จนนำไปสู่ “การสร้างตัวขึ้นเป็นโครงสร้างของสังคม” (Shaping social structure) (Castells, 1996) การที่สังคมยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 มีกระบวนการทางสังคมที่เข้มข้น หลากหลาย และซับซ้อนขึ้นใหม่ อย่างน้อยก็จะมีเรื่องตามการอธิบายข้างต้น ซึ่งมีช่องทางของการสื่อสาร การรับรู้ และการสร้างความรู้ขึ้นใหม่ตามเครือข่ายของอินเทอร์เน็ตและ Network

structure ซึ่งทำให้ข้อมูลไหลเวียนโดยไม่มีระบบคัดกรอง เช่น ข้อมูลข่าวสารที่ผ่านตามองทางการสื่อสารแบบเดิมที่เป็น Broadcast structure ดังนั้น โลกและสังคมแบบดิจิทัลในศตวรรษที่ 21 จึงเต็มไปด้วยความ

ท้าทายต่อปัญญา วุฒิภาวะ และความสามารถทางสังคม (Social capabilities) ของผู้คน/พลเมืองในสังคมนั้นๆ เป็นสำคัญ

คณะอนุกรรมการเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21 ได้จัดทำแผนงานสร้างกระบวนทัศน์และหลักคิดที่เหมาะสม เพื่อเตรียมความพร้อมรองรับต่อการเปลี่ยนผ่านทางสังคมนี้ โดยมีองค์ประกอบ/เป้าหมายขั้นต้น 5 ประการด้วยกัน คือ **ความพอเพียง ความมีวินัย ความสุจริต การมีจิตสาธารณะ และความรับผิดชอบ**

ซึ่งจะถือว่า แผนงานสร้างกระบวนทัศน์และหลักคิดข้างต้น เป็นการริเริ่มการคิดตามระบบเหตุผล (Rationalism) เป็นการสร้างความคิดและกรอบ (Ideas and frames) เพื่อการพัฒนาตนเองให้มีความสามารถที่จะอยู่ร่วมกับสังคมที่มีความเข้มข้น หลากหลาย และซับซ้อนของศตวรรษที่ 21

จากความสำคัญของประเด็นข้างต้นบทความนี้ จึงมีความประสงค์ที่จะสังเคราะห์โอกาสและความเป็นไปได้ของสังคมไทยว่า จะนำพากระบวนทัศน์และหลักคิดที่มีองค์ประกอบ 5 ประการข้างต้น สร้างเป็นความพร้อมขึ้นใหม่ท่ามกลางการเปลี่ยนผ่านของยุคสมัยนี้ได้หรือไม่ อย่างไร โดยอิงกรอบคิดและทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ - พฤติกรรมศาสตร์ และคุณลักษณะใหม่ของวิถีความสัมพันธ์ทางสังคมแบบใหม่ตามยุคสมัยดิจิทัล มาใช้ประกอบการสังเคราะห์ด้วย

2. ทฤษฎีที่อธิบายพฤติกรรมสังคม

2.1 การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Compassion)

Charles Darwin เจ้าของทฤษฎีวิวัฒนาการ ได้เขียนบทความเรื่อง The Descent of Man and Selection in Relation to Sex เมื่อปี ค.ศ. 1871 โดยยกเอาเหตุการณ์ที่ลิงบาบูนกำลังทำร้ายผู้ดูแลสวนสัตว์ ในขณะที่มีลิงตัวเล็กๆ ฝูงหนึ่ง ที่ได้รับการดูแลและความเป็นเพื่อนจากผู้ดูแลสวนสัตว์ และเคยถูกลิงบาบูนทำร้ายมาก่อน เมื่อฝูงลิงเห็นเหตุการณ์นั้น จึงได้ส่งเสียงและร่วมกันเข้าไปรุมกัดลิงบาบูน แม้ว่าจะไม่สามารถเอาชนะลิงบาบูนก็ตาม แต่การกระทำของฝูงลิงตัวเล็กๆ เหล่านั้น ได้ทำให้ลิงบาบูนชะงักและเป็นจังหวะที่ทำให้ผู้ดูแลสวนสัตว์หนีเอาตัวรอดมาจากเหตุการณ์นั้น Darwin สรุปเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่า ปฏิกริยาของความเห็นอกเห็นใจ

หรือปฏิกิริยาที่จะเข้าช่วยเหลือผู้คนที่เดือดร้อนจากคนที่เคยเดือดร้อนมาก่อน หรือรับรู้ได้ในความเดือดร้อนนั้น ย่อมจะเกิดขึ้นได้เสมอ และความรู้สึกละเมียดในสัตว์ เช่น ผึ้งลงตามตัวอย่าง

Darwin สรุปว่า ความเป็นสังคมของคนเรานั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานที่มีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ปกป้องการอยู่ร่วมกันของชุมชนเมื่อถูกผู้อื่นรุกราน แล้วขยายวงให้กว้างออกไปตามความเกี่ยวข้องของผู้คน ไม่ว่าจะเป็นชนชาติหรือชนเผ่า เป็นปฏิกิริยาห่วงโซ่ความสัมพันธ์ที่คอยย้ำเตือนต่อกันและกัน ส่งต่อเป็นสายใยจากรุ่นสู่รุ่น โดยสิ่งที่ส่งต่อกันนั้นจะประกอบไปด้วย หน้าที่รับผิดชอบ (Duty) การเสียสละ (Selflessness) และการยึดหลักการปฏิบัติที่เห็นประโยชน์ของผู้อื่นเป็นที่ตั้ง (Altruism) (Ekman, 2010)

2.2 การเลียนแบบทำตามกันทางสังคม (Imitation)

ผลงานสำคัญของ Gabriel Tarde ทั้งเรื่อง The Law of Imitation (1890) และ The Social Logic (1895) มีความเกี่ยวข้องกับการตกผลึกภายใน (Implicitly) และการแสดงออก (Explicitly) ต่อภายนอกของคนเรา ที่ว่า การขึ้นทางสังคม ไม่ได้เกิดจากกฎของความคลุมเครือ การไม่มีบุคลิกลักษณะ และความไม่ชัดเจน แต่เกิดขึ้นจากการคิดค้น ริเริ่มสร้างสรรค์ การค้นพบ การประดิษฐ์ และการสร้างนวัตกรรม แล้วสิ่งเหล่านั้นจะถูกใช้งาน

แพร่หลายในสังคมด้วย “การใช้งานแบบเลียนแบบตามกันของคนในสังคม” (Imitation) ในทางฟิสิกส์และชีววิทยา ก็มีการอธิบายเรื่องของการทำซ้ำๆ กันนี้ โดยเรื่องของการเคลื่อนไหวแบบสั่นสะเทือน (Vibratory Movements) Tarde เห็นว่าเรื่องของการทำซ้ำ การสั่นสะเทือน การส่งต่อรุ่นต่อรุ่น และการเลียนแบบเอาอย่างกันทางสังคมเป็นเรื่องเดียวกัน (Tarde, 1903)

การทำอะไรซ้ำๆ กันและการรวบรวมเรื่องที่เหมือนกัน จะอธิบายได้ทั้งตามข้อเท็จจริงและตามความสัมพันธ์ทางสังคมทั้งแบบนับได้ เช่น คนนับถือศาสนาเพิ่มขึ้น และแบบไม่ใช้จำนวนนับ เช่น ความนิยม (Fashion) ขนบธรรมเนียม (Custom) การชอบเหมือนกัน (Sympathy) การเชื่อฟัง (Obedience) การศึกษา (Education) การปรึกษาหารือ (Deliberative) และสัญชาตญาณ (Instinctive) ซึ่งเป็นการอธิบายตามนัยของปัจจัยที่แสดงออกหรือการกระทำทางสังคม (Tarde, 1903)

2.3 การตระหนักรู้ร่วมกันของสังคม (Collective Consciousness)

Emile Durkheim อธิบายว่า ในขณะที่สังคมปรับเปลี่ยนจากเกษตรกรรม - ชนบท ไปสู่สังคมอุตสาหกรรม - เมือง นั้น การแบ่งงานกันทำตามวิธีการผลิตใหม่ของอุตสาหกรรม และการอยู่อาศัยแบบเมืองได้เปลี่ยนวิถีความสัมพันธ์ของผู้คนจากเดิมที่มีการอยู่ร่วมกันอย่างใกล้ชิด ใช้ชีวิตประจำวัน

ตามขั้นตอนการผลิตทางเศรษฐกิจอย่างง่าย ๆ ไปเป็นความสัมพันธ์ที่มีระเบียบแบบแผนและมีความซับซ้อนมากกว่า ความเป็นไปของสังคมอุตสาหกรรม/เมืองที่เกิดขึ้นใหม่นี้ สังคมจะสร้าง “จิตร่วม” ขึ้นใหม่ โดยนำเอาการตระหนักรู้ร่วมกัน (Collective Conscience or Collective Consciousness) ไปเป็นกลไกสำคัญของการจัดระเบียบทางสังคม (Social order) จัดแบ่งเรื่องความดีงาม/สิ่งชั่วร้าย อะไรควร/ไม่ควร มีความคิดเห็นและยอมรับในเรื่องต่างๆ ร่วมกัน มีการยอมรับและถือปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ต่างๆ มีความชอบ ชื่นชม เล็งเห็นคุณค่า และบูชาในเรื่องเดียวกัน สิ่งเหล่านี้ จะเกิดขึ้นตามลักษณะของการทำงานตามกระบวนการที่เรียกว่า กระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) (Durkheim, 1893)

ในระหว่างที่สังคมกำลังพิจารณาความเหมือน ความต่างในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และเห็นว่าเรามีความเหมือนและต่างกับใครอยู่นั้น เท่ากับว่า ตัวเรากำลังสร้างความเฉพาะเจาะจง หรือสร้างความแตกต่างจากคนอื่นเป็นการเทียบเคียง หรือที่เรียกกันว่า การสร้างความแตกต่างทางสังคม (Social differentiation) ไปพร้อมกัน ยิ่งไปกว่านั้น การตระหนักรู้ร่วมกันของสังคม จะขยายตัวและกลายเป็นพลังกดดันจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่งในสังคม และมักจะมียุทธศาสตร์ทางสังคมที่มวลชนกลุ่มหนึ่งไปอธิบายความเป็นไปของมวลชนอีกกลุ่มหนึ่ง แทนการอธิบายตัวตนโดยเจ้าของเรื่อง (Aron, 2009)

ทฤษฎีการอธิบายสังคมทั้ง 3 ทฤษฎีข้างต้น ล้วนแต่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมเป็นที่ตั้ง เป็นมุมมองที่รวบรวมผลเชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้นจากกรณีต่างๆ มาประกอบสร้างเป็นคำอธิบาย หรือเป็นแนวการอธิบายแบบพฤติกรรมศาสตร์ (Behaviorism) ไม่ใช่สร้างขึ้นจากบทบาทของหน้าที่ของหน่วยหรือสถาบันทางสังคมที่มีอยู่ หรือที่เรียกกันว่า เป็นทฤษฎีทางสังคมแบบหน้าที่นิยม (Functionalism) จึงมักจะทำให้การค้นคว้าหรือการทำงานการศึกษาหาค้นคว้าไปอย่างน่าเสียดาย เพราะจะนำไปสู่การสร้างเป็นกรอบและความหมายแบบแข็งทื่อ และทำให้การแปรผลสู่การปฏิบัติทางสังคมนำไปสู่ความล้มเหลวโดยสิ้นเชิง ยกตัวอย่างเช่น การศึกษาเรื่อง Social Sanctions มักจะให้ความสำคัญกับการลงโทษต่อผู้ฝ่าฝืนปทัสถานทางสังคม เป็นด้านหลักและมีมิติเดียว ทั้งๆ ที่โดยแท้จริงแล้ว การลงโทษโดยสังคมนั้นเป็นผลโดยรวมของการสะสมการเรียนรู้ การสร้างความเข้มแข็งของปทัสถานทางสังคม (เปรียบเสมือนการสะสมพลังงานศักย์) ซึ่งเป็นการทำงานเชิงบวกก่อน จึงจะมารวมแสดงเป็นการปฏิบัติการลงโทษ (เปรียบเสมือนการทำงานของพลังงานจลน์) ต่อผู้ฝ่าฝืนปทัสถานทางสังคมได้ ซึ่งสอดคล้องกับการอธิบายของ แร็ดคลิฟฟ์ - บราวน์ (Radcliffe - Brown), วิตเมเยอร์ (Whitmeyer), เน็ตเทอร์ (Netter) และเวอร์บูน และดิจเก (Verboon and Dijke) อธิบายไว้ในความหมายแบบกว้าง

ว่า หมายถึง การจัดการทั้งเชิงบวกต่อสังคมทั่วไป (Positive social sanctions) และเชิงลบต่อผู้กระทำความผิด (Negative social sanctions) (สังคิต พิริยะรังสรรค์, 2559)

3. Best practices การขับเคลื่อนทางสังคม

3.1 การทำงานแบบเน้นการสร้างผลลัพธ์ร่วม (Collective Impact)

John Kania & Mark Kramer ได้ศึกษาความสำเร็จของการจัดการปัญหาสังคมที่มีความซับซ้อน มีการสะสมยาวนาน และถูกละเลยจากความเกี่ยวข้องของหน่วยงานในภาคส่วนต่างๆ ในหลายกรณีด้วยกัน

กรณีแรก เป็นเรื่องการละทิ้งการเรียนหนังสือของเด็กมัธยมที่เมือง Cincinnati มลรัฐ Kentucky ของ USA โดยเป็นผลการทำงานขององค์กรไม่แสวงหากำไรที่ชื่อ Strive ที่สร้างความร่วมมือกับผู้นำท้องถิ่น ระดมทุนและความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ มากกว่า 300 แห่ง ทั้งเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ ผู้แทนโรงเรียนในระดับเขต มหาวิทยาลัย วิทยาลัยชุมชน ผู้บริหารองค์กรเอกชน กลุ่มบริษัทที่ปรึกษาและองค์กรไม่แสวงหากำไร แม้กระทั่งผู้เป็นติวเตอร์ โดยนำเสนอประเด็นความสำคัญที่ว่า การละทิ้งการเรียนหรือการไม่เรียนหนังสือของเยาวชนเป็นปัญหาเดียวกันของประเทศที่มีคุณภาพของการศึกษาตกต่ำลงเรื่อยมา จนอยู่ในลำดับที่ 18 ใน 24 ประเทศที่พัฒนาแล้ว Strive จัดทำโครงการรณรงค์ “จากอยู่ไกลเปลไปจนถึงการ

สร้างอาชีพ” จัดตั้งเครือข่าย Student Success Networks (SSN) จัดประชุมพี่เลี้ยงและผู้ประสานกิจกรรมในทุกๆ 2 สัปดาห์

จากผลจากการดำเนินงานตามความร่วมมือและกิจกรรมต่าง ๆ ที่คิดค้นร่วมกัน ในโครงการที่ได้ดำเนินการติดต่อกัน 3 ปี ปรากฏว่า ผลการเรียนรู้ของเด็กดีขึ้น ลดการละทิ้งการเรียนของเด็ก และเป็นที่สนใจต่อการขยายพื้นที่รณรงค์ออกไปในเขตอื่นๆ

กรณีที่สอง เป็นการรณรงค์เพื่อการฟื้นฟูความน่าเชื่อถือของแม่น้ำ Elizabeth ตอนใต้ของมลรัฐ Virginia ที่ได้รับผลกระทบจากการปล่อยน้ำเสียของโรงงานอุตสาหกรรม ที่นำโดย Marjorie Mayfield Jackson ซึ่งเป็นนักพัฒนาองค์กรเอกชน (NGOs) ที่ทำงานร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ มากกว่า 100 องค์กร ทั้ง นักธุรกิจท้องถิ่น ชุมชน โรงเรียน องค์กรด้านสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัย รัฐบาลท้องถิ่น รัฐบาลกลาง โดยหน่วยงานด้านปกป้องสิ่งแวดล้อมและกองทัพเรือ มีการแบ่งโครงการเป็นโครงการย่อยตามจุดที่ตั้งของโรงงาน/สถานที่ของผู้ร่วมรณรงค์ ฟื้นฟูแม่น้ำให้สะอาด 18 โครงการ โดยมีเป้าหมายร่วมกันว่า ความสำเร็จของงานคือการให้คนลงไปว่ายน้ำเล่น สามารถบริโภคปลาและสัตว์น้ำและพืชผักต่างๆ ได้

ผลของการดำเนินงานตามโครงการนี้ ตลอด 15 ปี พบว่า สามารถฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เป็นพื้นที่อนุรักษ์ชุ่มน้ำของแม่น้ำกลับคืนมาได้ 1,000 เอเคอร์ ลดสาร

แขวนลอยลงไปมากกว่า 215 ล้านปอนด์ ลดสารก่อมะเร็งลงไปได้ 6 เท่าตัว ปลาและหอยที่เคยสูญหายไป กลับคืนสภาพเดิม 27 สายพันธุ์

กรณีที่สาม โครงการ Shape up Somerville ที่แก้ไขปัญหาเด็กที่อ้วนเกินไปของมลรัฐ Massachusetts ซึ่งรณรงค์โดย Christina Economos ซึ่งเป็นอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย Tufts University เป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือจากศูนย์ควบคุมและป้องกันโรค มูลนิธิ Robert Wood Johnson, Blue Cross Blue Shield, รัฐบาลท้องถิ่น นักการศึกษา นักธุรกิจ องค์กรไม่แสวงหากำไร และกลุ่มพลเมือง การประสานและสนับสนุนซึ่งกันและกันตามความร่วมมือในการดำเนินงานตามกิจกรรมโครงการ เช่น การจัดบริการอาหารเพื่อสุขภาพของโรงเรียน จัดให้มีครูสอนเรื่องโภชนาการเพื่อสอนในเรื่องนี้อย่างจริงจัง ประสานกับภัตตาคารท้องถิ่นให้ลดบริการอาหารที่ไม่เป็นผลดีต่อสุขภาพ เทศบาลจัดให้มีการปลูกพืชผัก จัดสถานที่ขายของให้กับเกษตรกร (ไม่พึ่งพาการผลิตเพื่อการส่งให้ภัตตาคารเพียงด้านเดียว) ลดราคาโรงยิมปรับปรุงทางเดินเท้า และรณรงค์ให้เด็กเดินไปโรงเรียน ฯลฯ

ผลของการทำงานร่วมกันแบบหลายภาคส่วนในระหว่างปี ค.ศ. 2002 - 2015 พบว่า ข้อมูลมวลกายของเด็กนักเรียนที่เข้าร่วมตามโครงการนี้ลดลง ความสำเร็จของ 3 โครงการนี้ Kania & Kramer ประมวลขึ้นเป็นทฤษฎี

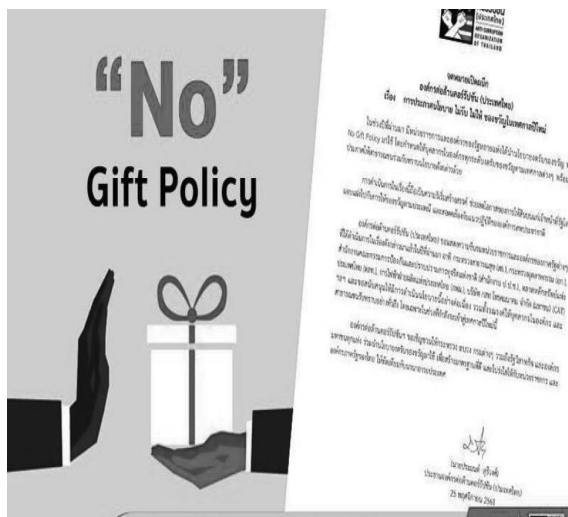
ที่เรียกว่า “การทำงานแบบเน้นการสร้างผลลัพธ์ร่วม (Collective Impact) ที่เห็นว่า การจัดการแก้ไขปัญหาสังคมที่เรื้อรังมานานนั้น ลักษณะของประเด็นจะมีความซับซ้อน ดังนั้น ลักษณะของปัญหาที่จะเป็นไปแบบ Adaptive problem ที่ต้องการความสามารถในการจัดการแก้ไขที่มากไปจากเรื่องเทคนิค แต่จะเป็นไปโดยความรู้ ประสบการณ์ และดุลยพินิจของผู้บริหาร มีการทำงานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ หลายภาคส่วน ไม่ใช่การจัดการแบบ Single organization มีการกำหนดเป็นวาระทางสังคมร่วมกัน สนับสนุนมาตรการซึ่งกันและกัน การทำงานขององค์กรหนึ่งไปต่อเติมเป็นพลังการทำงานให้อีกองค์กรหนึ่ง มีการสื่อสารทำความเข้าใจให้มีความต่อเนื่องทั้งในองค์กรและระหว่างองค์กร มีผู้ทำหน้าที่เป็นแกนกลางประสานงาน (Kania, & Kramer, 2011)

3.2 การจัดการคอร์รัปชันของสิงคโปร์

ประวัติศาสตร์ของสิงคโปร์ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อครั้งยังเป็นอาณานิคมในการปกครองของอังกฤษ (ก่อนที่จะได้รับเอกราชและรวมอยู่กับมาเลเซียในปี พ.ศ. 2506 และถูกขับออกจากมาเลเซียในปี พ.ศ. 2508) เป็นประเทศที่ยากจน มีคอร์รัปชันอย่างแพร่หลาย การใช้ชีวิตประจำวันของประชาชน ล้วนแต่มีความเกี่ยวข้องกับการจ่ายเงินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและตำรวจ จนเป็นที่กล่าวขานกันว่า เป็นยุคสมัยของการเอาตัวให้

อยู่รอดภายใต้การจัดการต่าง ๆ แบบตลาดมืด (Surviving on some sort of black marketing) สถานการณ์ของเศรษฐกิจและสังคมนี้มีส่วนนำไปสู่การกำหนดประเด็นสำคัญของนโยบายทางการเมืองของพรรคกิจประชาชน People's Action Party ของ ลี กวน ยู จนนำไปสู่ชัยชนะการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2502

ต่อมา มีการจัดตั้งองค์กรที่รับผิดชอบต่อการคอร์รัปชันขึ้นเป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี และมีการพัฒนาการดำเนินการจัดการเรื่องคอร์รัปชัน มาตามลำดับ เป็นตัวอย่างของการสร้างรัฐโดยระบบการบริหารส่วนราชการที่มีประสิทธิภาพ ลดความจำเป็น/โอกาสของการจ่ายสินบน จนเป็นกรณีตัวอย่างที่นิยมกล่าวอ้างถึงแห่งหนึ่งของโลกว่า เป็นตัวอย่างที่ดีของการจัดการต่อต้านคอร์รัปชัน โดยองค์กรที่เป็นหน่วยงานของรัฐ

ประเด็นสำคัญของการนำเสนอต่อสาธารณะของ ลี กวน ยู และพรรค People's Action Party จนนำไปสู่ชัยชนะในครั้งนั้น ก็คือ ลี เสนอประเด็นให้สังคมสิงคโปร์ตระหนักว่า หากชาวสิงคโปร์แต่ละคน แต่ละครอบครัว แสวงหาช่องทางจ่ายสินบนเพื่อสร้างรายได้เปรียบและอยู่รอด และให้ความสำคัญต่อการสร้างความสัมพันธ์แบบเครือข่าย เพื่อน เครือญาติ และพวกพ้อง ก็ยิ่งจะทำให้ตลาดมืดรุ่งเรืองต่อไปและทำร้ายประเทศชาติ/ส่วนรวม รวมทั้งตัวเองในอนาคต (Quah, 2007)

3.3 การปรับเปลี่ยนความขัดแย้งเป็นความร่วมมือของประชาชนที่อาฟริกาใต้

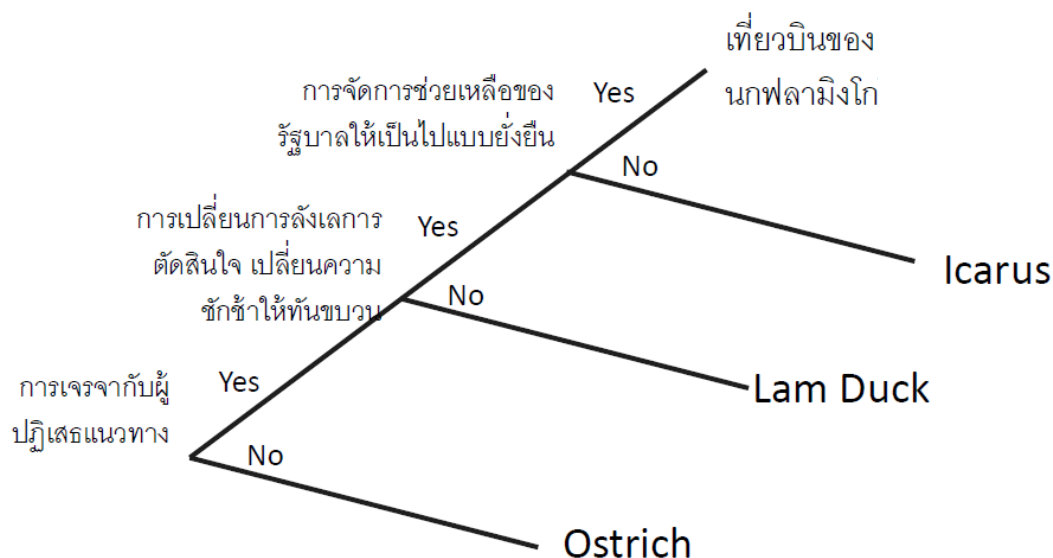
หลังจากที่รัฐบาลสหภาพอาฟริกาใต้ประกาศปล่อยตัวเนลสัน แมนเดลา ผู้นำขบวนการทางการเมืองคนสำคัญออกจากเรือนจำในปี ค.ศ. 1990 และจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปเพื่อเลือกประธานาธิบดีในปี ค.ศ. 1994 ทำให้มี

การจัดตั้งพรรคการเมืองและขบวนการทางการเมืองต่างๆ ที่จะลงแข่งขันทางการเมือง และมีการสร้างประเด็นขัดแย้งทางการเมืองระหว่างคนผิวขาว ผิวสี ระหว่างฝ่ายนิยมซ้าย และขวา ทั้ง African National Congress (ANC), Pan African Congress (PAC), South African Communist Party (SACP) และองค์กรอื่นๆ อีกจำนวนหนึ่ง เป็นช่วงที่ประเทศอยู่ระหว่างหัวเลี้ยวหัวต่อทางการเมือง

The Mont Fleur project เป็นเวที (Forums) หนึ่งที่ได้รับการสนับสนุนจาก The Friedrich Ebert Stiftung และ The Swiss Development Agency มี Adam Kahane สมาชิกของ Global Business Network อดีตเคยเป็นผู้เชี่ยวชาญการบริหารสถานการณ์แวดล้อมเพื่อการวางแผนจัดการบริหารของ Shell International มาก่อน มาทำหน้าที่เป็น Facilitator เป็น Project manager จัดให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลงร่วมกันของผู้มีส่วนได้เสีย ในระหว่างปี ค.ศ. 1991 - 1992

การทำงานของ The Mont Fleur project ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า “จะไม่กำหนดนิยามความเป็นปัจจุบัน แต่จะร่วมกันหาแนวทางที่จะพัฒนาประเทศใน 10 ปีข้างหน้า” โดยเริ่มต้นจากการจัดประชุมตัวแทนกลุ่มผู้เข้าร่วมจำนวน 22 คนที่โดดเด่นของแอฟริกาใต้ ไม่ว่าจะเป็นนักการเมือง นักกิจกรรม นักวิชาการมหาวิทยาลัย นักธุรกิจ ทั้งชายและชาวนิยม จัดประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกัน 3 วัน ที่ Mont Fleur conference center นอกเมือง Cape Town ผลปรากฏเป็นเบื้องต้นว่า การพัฒนาประเทศที่จะเดินไปข้างหน้า 10 ปี นั้น มีแผนงานที่ควรเกิดขึ้น 4 แบบด้วยกัน คือ

(1) การจัดการพื้นที่วิกฤติที่มีความขัดแย้ง ไม่ยอมรับที่จะพัฒนาร่วม เช่น เมือง Ostrich (2) การจัดการต่อเมืองที่มีลักษณะเปลี่ยนผ่านด้วยความล่าช้าและล้มเหลว เช่น เมือง Lame Duck (3) เมืองที่พร้อมจะเปลี่ยนผ่านไปสู่การจัดการใหม่ แต่มีข้อเสนอเชิงประชานิยม/ไม่ยั่งยืน เช่น Icarus และ (4) เทียบบินของนกฟลามิงโก (Flight of the Flamingos) ซึ่งเป็นแผนงานหลักที่พร้อมสร้างการเมืองการปกครองที่ยั่งยืน รวมการเติบโตทางเศรษฐกิจเข้ากับการพัฒนาประชาธิปไตย คณะผู้จัดได้นำเอาความคิดเห็นเบื้องต้นดังกล่าวสรุปย่อเป็นเอกสารความยาว 16 หน้า เป็นภาษาต่างๆ ของท้องถิ่น เผยแพร่ไปยังหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ จัดทำวีดีโอความยาว 30 นาที (โดยผู้เชี่ยวชาญด้านภาพยนตร์และเป็นผู้ให้คำแนะนำใช้ชื่อของนกเป็นชื่อโครงการรณรงค์) จัดทำการ์ตูนเพื่อประกอบการนำเสนอ โดยนักวาดการ์ตูนชั้นนำของประเทศ แล้วจัดให้มีการประชุมกลุ่มย่อยอีก 50 กลุ่ม ประกอบไปด้วย พรรคการเมือง บริษัทสถาบันการศึกษา สหภาพแรงงาน และองค์กรพลเมือง เมื่อครบรอบ 2 ปีของการรณรงค์ ก็มีการจัดประชุมรวบยอดเพื่อติดตามการบรรลุเป้าหมายและรับฟังข้อคิดเห็นเพิ่มเติมจากทีมงาน (Kahane, 2012 : 9)

ที่มา - ตัวแบบของสถานการณ์ที่มองท์ เฟลอร์, อาฟริกาใต้ 1992 ของ Kahane

ประสบการณ์การเรียนรู้ของ The Mont Fleur project ไม่ได้อยู่ที่การจำแนกกลุ่มแผนงาน 4 แบบ แต่เป็นเรื่องการจัดการที่จะลำเลียงข้อมูลข่าวสารไปยังกลุ่มประชาชนที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน จะทำในระยะเวลาเดียวกันได้อย่างไร และจะบรรลุตามความต้องการของแผนงานได้อย่างไร เพราะแต่ละแผนจะต้องมีกระบวนการทำงานตามแผนงาน เช่น เจรจาต่อรองกับผู้นำขบวนการทางการเมืองและกลุ่มต่าง ๆ ให้เห็นความสำคัญของ Flight of the Flamingos การสร้างช่องทางการสื่อสารแลกเปลี่ยนกับประชาชนในเมืองที่ร่วมพัฒนาประเทศเป็นไปแบบเชิงซ้ำและลงเลแบบเมือง Lam Duck การสื่อสารประชาสัมพันธ์ผ่านรายการวิทยุแบบ Phone - in วิธีการซึ่ง The Mont Fleur project ใช้ทำงานเป็นเครื่องมือ

เพื่อกระตุ้นหรือริเริ่มให้มีและเป็นไปแบบมีส่วนร่วมของการทำงานเพื่อนำไปสู่ความเป็นไปได้ของการพัฒนา ไม่ได้สร้างการมีส่วนร่วมแบบให้คนส่วนใหญ่คล้อยตาม แต่เป็นการลดเงื่อนไขอุปสรรคของงานพัฒนาที่ประเทศจะเดินไปข้างหน้า เน้นความไม่เป็นทางการ สนทนาในพื้นที่เปิด ตระหนักเสมอว่า การประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งแรก ย่อมจะไม่สามารถหาทางออกได้ทั้งหมด แต่จะพูดและแลกเปลี่ยนเพื่อทำความเข้าใจร่วมกันและตกลงกัน จนพบทางออกร่วมกัน จะถกเถียงเรื่องที่จะนำไปสู่การสร้างอนาคตเฉพาะในเรื่องที่เห็นร่วมกัน Common (โดยจัดให้มีที่ปรึกษาในการค้นหาและขยายพื้นที่ความเห็นร่วม เป็นกระบวนการย่อยโดยตรง นำโดย Marvin Weisbord) ไม่จัดให้กลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมที่มีความเห็นต่างกันพบกันโดยตรง

จัดการประชุมกลุ่มย่อยตามลักษณะตำแหน่งผลประโยชน์ และผู้ที่ต้องการค้นหาทางออกแบบเดียวกัน รวมทั้งจัดให้มีความปรองดองในความแตกต่าง วิธีการทำงานของ The Mont Fleur project สามารถลดการขัดขวางคน การนำของคนส่วนน้อยแบบเมือง Ostrich ลดความสำคัญจากกฎของคนส่วนใหญ่ที่ไม่มีระบบเหตุผลรองรับแบบเมือง Lam Duck และก้าวข้ามการติดหล่มกับการพึ่งพารัฐ (แบบประชานิยม - สังคมนิยม) แบบเมือง Icarus และนำเอาความสำเร็จต่างๆ เหล่านี้ไปรวมกับความเป็นไปได้ของ Flight of the Flamingos ได้ในที่สุด (Beery et al, ออนไลน์)

4. ประวัติศาสตร์การรับรู้และการคิดของคนไทย

4.1 คนสยาม ตามบันทึกของต่างชาติ
จากบันทึกของชาวตะวันตกไม่ว่าจะเป็น โปรตุเกส ฮอลันดา ฝรั่งเศส และอังกฤษ ที่เข้ามาติดต่อค้าขาย มาเป็นนักการศาสนา นักการศึกษา นักการทูต รวมทั้งรับราชการเป็นทหาร และขุนนางไทย ตั้งแต่สมัยพระเจ้าไชยราชาธิราช กษัตริย์องค์ที่ 13 (ครองราชย์ระหว่าง พ.ศ. 2077 - 2089) แห่งกรุงศรีอยุธยา จนถึงการปกครองในรัชสมัยของรัชกาลที่ 5 (ครองราชย์ระหว่าง พ.ศ. 2411 - 2453) แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ต่างมีข้อสรุปไปในทางเดียวกันถึงลักษณะคนไทย (สยาม) ไปในทางเดียวกันว่า “...มีนิสัยโลเลวันนี้มีความคิดอย่างหนึ่ง พรุ่งนี้เปลี่ยนเป็นอีกอย่างหนึ่ง ไม่ซื่อสัตย์ ขี้ขลาด ฯลฯ” แต่ก็มี

บันทึกที่มีสาระสำคัญที่ต่างออกไป เช่น บันทึกของจอห์น ครอฟอร์ด (John Crawford) ที่เป็นบันทึกการสำรวจข้อมูลและนำเสนอต่อรัฐบาลอังกฤษ 183 ข้อ ว่า หากจะเปรียบเทียบกับคนในย่านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้ว คนสยามมีความเหนือกว่าในแง่ความเจริญ มีทรัพยากรที่มากกว่า มีประชากรที่มากกว่า มีความเคารพในระบบอำนาจมากกว่า และมีความสามารถที่จะปรองดองกันในบางกิจการ ที่ต้องการความคิดอ่านร่วมกันดีกว่า มีความใจกว้าง และรู้จักเพียงพอ (จำนง เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2549)

4.2 การสร้างชาติแบบรัฐรวมศูนย์ของไทย

สายชล สัตยานุรักษ์ (2557 : (27)) ระบุว่า “...โครงสร้างรัฐไทยในระยะเวลากว่าหนึ่งศตวรรษที่ผ่านมา มีลักษณะรวมศูนย์อำนาจ แม้ภายหลังการปฏิวัติในวันที่ 24 มิถุนายน 2475 การเมืองก็มิได้เป็นประชาธิปไตยในความหมายที่อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนอย่างแท้จริง ...การปลุกฝังมโนทัศน์และอุดมการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการจรรโลงโครงสร้างการเมืองแบบรวมศูนย์อำนาจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้การรับรู้และความรู้เกี่ยวกับ “สังคมและวัฒนธรรมไทย” จำกัได้อยู่ภายใต้กรอบความคิดเดียวกัน...”

การที่ สายชล สัตยานุรักษ์ สรุปความคิดเห็นได้ว่า ไทยสร้างรัฐขึ้นแบบรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง และการสร้างความคิดอุดมการณ์ การรับรู้ ความรู้ และวัฒนธรรม ก็มี

ลักษณะเป็นไปในทางเดียวกัน ตามที่กล่าวไว้ข้างต้นนั้น มาจากการศึกษาวิจัยปัญหาชนสยาม ประกอบด้วย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี หลวงวิจิตรวาทการ พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปไตยพงศ์ประพันธ์ พระยาอนุমানราชชน ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช และสุลักษณ์ ศิวรักษ์ เป็นการศึกษาที่ตั้งคำถามว่า ทำไมประชาธิปไตยของไทยจึงอ่อนแอ ทำไมรัฐไทยจึงมีลักษณะอุปถัมภ์ ทำไมคนไทยมักอธิบายปัญหาต่างๆ จากมิติศีลธรรมและมองไม่เห็นปัญหาเชิงโครงสร้าง ฯลฯ ทั้งๆ ที่แต่ก่อนนั้นดินแดนในบริเวณนี้มีผู้คนอาศัยอยู่มากกว่า 80 ชนชาติ รวมทั้งคนต่างชาติและคนจีนที่อพยพเข้ามาอยู่อาศัยในภายหลัง แต่ด้วยกระบวนการของการสร้างรัฐชาติของไทย ที่ถูกพัฒนาดตนเองให้พ้นไปจากความล้าหลัง/ชนเผ่าไปเป็นคนในสังคมที่ศิวิไลซ์ รู้จักหน้าที่ รู้จักรับผิดชอบ รู้จักที่สูงที่ต่ำ รู้จักกาลเทศะ ฯลฯ หรือที่ทราบกันดีในเรื่องของการเปลี่ยนจาก “นายเถื่อน” ให้เป็น “นายเมือง” พร้อมกับรับเอาความเป็น “ไทย” ให้รวมเข้าด้วยกัน เพื่อต่อต้านสิ่งแปลกปลอมที่กำลังรุกรานเข้ามาตามอิทธิพลของการล่าอาณานิคมตะวันตก เป็นการสร้าง “ชาติไทย” และ “ความเป็นคนไทย” โยงไว้กับความเป็นชาตินิยม เข้ากับ ราชานิยม และพุทธศาสนานิยม ซึ่งเป็นวาทกรรม (Discourse) ที่สร้างขึ้น เป็น

ส่วนประกอบของโครงสร้างรัฐแบบรวมศูนย์ โดยได้สื่อสารและส่งต่อออกไปอย่างต่อเนื่องและกว้างขวาง ทั้งโดยการปกครอง การศาสนา การเรียนการสอนในระบบการศึกษา ตำรา และการสื่อสารผ่านสื่อสาธารณะรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น อนุสาวรีย์ พิธีกรรม งานประเพณี พิพิธภัณฑสถาน นวนิยาย ละครโทรทัศน์ เพลง บทความ ฯลฯ

การหนีไปให้พ้นจากความล้าหลังนี้ ยังจะนับรวมเอาลักษณะของการไม่มีสำนึกในความเป็นไทย และการลดค่าความหมายตัวตนของคนจีนว่าเป็นยิวแห่งบูรพาทิศ หรือการลดค่าความหมายหรือคุณค่าทางวัฒนธรรม เช่น การอธิบายถึงลาวเชียงแสนไม่มีฝีมือทางศิลปะ จึงต้องนำคนไทยจากสวรรค์โลกไปสร้างพระพุทธรูปที่ปรากฏในตำนานพุทธชินราช หรือตามหนังสือของกรมหลวงวงศาธิราช กราบบังคมทูลลักษณะของคนล้านนา ใน “จดหมายเหตุทัพเมืองเชียงตุง” ว่า นิสัยสันดานลาวนั้น มีอยู่ 3 อย่าง เป็นแต่อยากได้ของเขา ไม่อยากเสียของให้ใคร กับเกียจคร้านเท่านั้น เหมือนกันตั้งแต่เมืองเชียงใหม่ตลอดไปทุกบ้านเมือง

การอธิบายลักษณะของประเทศเป็นชาติ เป็นสังคมตามแนวทางแบบการสร้างวาทกรรมข้างต้น ได้สร้างผลผลิต 2 ด้านขึ้นพร้อมกัน คือ ด้านหนึ่ง นำพาสังคมให้ปรับเปลี่ยนขยับตามเพื่อเร่งความเป็นไทย และความศิวิไลซ์ อีกด้านหนึ่ง คือทำให้ใครก็ตามที่ไม่เดินไปตามแบบแผนกลายเป็น “สิ่งผิดปกติ” ที่จะนำไปสู่

ความชอบธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งในการจัดระเบียบเพื่อความเรียบร้อย และความมั่นคงทางสังคม รวมทั้ง “ถูกทิ้งไว้ข้างหลัง/ไม่นับรวม” เป็นคำตอบได้อย่างหนึ่งว่า ทำไม คำว่า ชาติ (Nation) ที่กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ได้ทรงบัญญัติความหมายไว้ว่า ชาติของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน จึงไม่ได้รับความนิยมแพร่หลาย (สายชล. 12 ตุลาคม 2561) และคำว่า “ชาติ” นี้ เริ่มปรากฏขึ้นในปลายรัชสมัยของรัชกาลที่ 5 โดยที่ก่อนหน้านี้ จะเป็นแนวคิดว่าการปกครองที่ประกอบไปด้วย กษัตริย์ ราษฎร และมลรัฐ (State) ที่เจาะจงในความหมายถึง “แผ่นดิน” (ธีรยุทธ์, 2547)

4.3 ประสบการณ์และการเรียนรู้ทางสังคมผ่านรัฐอุปถัมภ์และทุนนิยม

การพัฒนาประชาธิปไตยของไทย เริ่มต้นขึ้นด้วยการปฏิวัติ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ที่มีการเปลี่ยนแปลง

การปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และคณะราษฎรได้ประกาศหลักการนำพาประเทศขึ้นใหม่ 6 ประการ ประกอบด้วย (1) จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในการเมือง ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศไว้ให้มั่นคง (2) จะต้องรักษาความปลอดภัยในประเทศ ให้การประทุษร้ายต่อกันลดน้อยลงให้มาก (3) จะต้องบำรุงความสุข

สมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะหางานให้ราษฎรทุกคนทำ จะวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาก (4) จะต้องให้ราษฎรได้มีสิทธิเสมอภาคกัน (5) จะต้องให้ราษฎรได้มีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระเมื่อเสรีภาพนี้ไม่ขัดต่อหลัก 4 ประการดังกล่าวข้างต้น (6) จะต้องให้การศึกษาย่างเต็มที่แก่ราษฎร (คณะราษฎร) ได้ริเริ่มให้จัดตั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง และพยายามที่จะจัดรูปเศรษฐกิจขึ้นใหม่ตามข้อเสนอว่าด้วยเค้าโครงเศรษฐกิจ แต่ถูกขัดขวางและต้องล้มเลิกไป แต่มีเรื่องสำคัญที่ได้ต่อรองการเพิ่มภาษีนำเข้าเพื่อปกป้องและสร้างเป็นโอกาสสำหรับการพัฒนาทุนในประเทศแทนที่ตะวันตก (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคริส เบเคอร์, 2539 : 447)

แต่การรัฐประหารเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 ได้นำพาประเทศเข้าสู่การจัดการเศรษฐกิจที่รู้จักกันดีว่า “ทุนนิยมโดยรัฐ” โดยอ้างเหตุผลเพื่อแข่งขันกับต่างชาติ แต่อีกด้านหนึ่งก็กั้นผู้ประกอบการเชื้อสายจีน (เพราะไม่วางใจคนจีน) มีการยึดธุรกิจด้านสาธารณูปโภคและหัตถกรรมหลายแห่งของเอกชนมาเป็นของรัฐ ส่งทหาร ข้าราชการระดับสูง และนักการเมืองเข้าไปดำรงตำแหน่งต่างๆ ในรัฐวิสาหกิจ ผู้นำฝ่ายทหาร ไม่ว่าจะป็นจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ เจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นผู้ใหญ่ และข้าราชการชั้นสูง ต่างแสวงหาประโยชน์จากการใช้จ่ายของรัฐบาลโดยรับเงินค่าคอมมิชชั่นในการ

ก่อสร้าง การจัดหาสิ่งของให้รัฐ การใช้จ่ายเงินจากสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลเพื่อประโยชน์ส่วนตัวและพรรคพวก รวมทั้งการจัดตั้งองค์การรัฐวิสาหกิจก่อสร้างขึ้นเพื่อรับเหมางานรัฐบาล และกระจ่ายงานให้แก่ผู้รับเหมา ในขณะเดียวกันความสัมพันธ์ระหว่างทหาร ผู้มีอำนาจทางการเมือง และนักธุรกิจชาวจีนบางกลุ่ม ก็เริ่มมีความแนบแน่นมากขึ้น เช่น กลุ่มราชครู (กลุ่มของจอมพลผิน ชุณหะวัณ) กับนายชิน โสภณพนิช เจ้าของธนาคารกรุงเทพ มีการเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน โดยธนาคารกรุงเทพได้รับเงินสนับสนุนจากกระทรวงพาณิชย์ 30 ล้านบาท (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคริส เบเคอร์, 2539 : 369 - 474)

การบริหารประเทศตามนโยบายแบบชาตินิยมของคณะรัฐประหาร พ.ศ. 2490 ได้นำไปสู่การจัดตั้งกิจการบริษัทโดยรัฐ เช่น บริษัท จังหวัด จำกัด, บริษัท ข้าวไทย จำกัด, บริษัท ยางไทย จำกัด, บริษัท เหลือไทย จำกัด, บริษัท ไทยนิคมพาณิชย์ จำกัด ผูกขาดการค้าพาณิชย์ในกิจการต่างๆ ยึดกิจการของชาวต่างชาติ และส่งเสริมให้จัดตั้งธนาคารพาณิชย์ของคนไทยขึ้นแทน เช่น ธนาคารมณฑล ธนาคารกรุงเทพ พาณิชยการ ธนาคารกรุงเทพ และธนาคารกสิกรไทย การดำเนินงานตามนโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยม ได้ทำให้เกิดนายทุนกลุ่มใหม่ที่มีพื้นฐานจากการเป็นข้าราชการ (และสร้างความร่วมมือกับพ่อค้าชาวจีน) เป็น “ทุนนิยมของข้าราชการ” ลักษณะของทุนกลุ่มนี้ ไม่มุ่งเน้นที่

จะพัฒนาอุตสาหกรรม ไม่พัฒนาเทคโนโลยีและการผลิต เน้นการตลาดแบบสร้างผลตอบแทนเร็ว และบริหารงานแบบครอบครัว จึงทำให้นโยบายแบบชาตินิยมกลายเป็นเพียงเครื่องมือของการขยายงานและอำนาจทางเศรษฐกิจของชนชั้นปกครองใหม่ ในขณะที่ทุนชาวจีนโดยส่วนใหญ่ก็ยังส่งเงินกำไรกลับประเทศแม่เหมือนเดิม (สุทธชัย และทิพย์พาวพร, บรรณาธิการ, 2556 : 302)

แม้ว่าจะมีความพยายามกระจายอำนาจออกจากการรวมศูนย์ การปะทะประสานกันระหว่างผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครอง ความศรัทธาและความกลัวหลัง คนเมืองหลวงกับคนต่างจังหวัดของไทย ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 มาจนถึงปัจจุบัน การพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ก็อยู่ในวังวนเดิมระหว่างการเลือกตั้งกับการรัฐประหาร พร้อมกับมีเหตุการณ์ทางการเมืองแบบการเคลื่อนไหวมวลชนเป็นระยะๆ ตั้งแต่การประท้วงการเลือกตั้งสกปรกในปี พ.ศ. 2500 จนกระทั่งการรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ล้วนสะท้อนถึงความขัดแย้งในการบริหารจัดการประเทศ ความขัดแย้งในระดับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม และการจัดการต่อความคิดเห็นที่ต่างไม่ลงตัว ตลอดระยะเวลาเรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบัน ในขณะที่โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมดำเนินไปอย่างไม่ลงตัวนั้น ก็ได้มีปรากฏการณ์ที่เป็นจริงทางสังคมอย่างน้อย 2 ประการ คือ (1) การก่อรูปของ

ระบบอุปถัมภ์แบบเจ้าพ่อในระดับจังหวัด เพื่อยึดครองโอกาสและความได้เปรียบทางเศรษฐกิจและการเมือง เช่น ตระกูลคุณปลื้ม ในจังหวัดชลบุรี ตระกูลเทียนทอง ในจังหวัดสระแก้ว เป็นผลให้ท้องถิ่นเป็นไปแบบชั่วอำนาจเดียว หรือบางจังหวัดจะแย่งชิงกัน 2 - 3 ตระกูล เช่น ตระกูลฉายแสงกับตันเจริญที่จังหวัดฉะเชิงเทรา และตระกูลปิตุเตชะ อรุณเวสสะเศรษฐ และการผูกที่จังหวัดระยอง สิ่งเหล่านี้ได้สะท้อนลักษณะของการเลียนแบบระบบอำนาจแบบรวมศูนย์อำนาจไว้กับชนชั้นนำเช่นเดียวกับส่วนกลาง (โอฬาร, 2553 : 190 - 193) (2) การประสบความสำเร็จในชีวิตการทำงานในการประกอบการของนักธุรกิจ นักวิชาชีพของคนไทยเชื้อสายจีน ได้กลายเป็น “ตัวแบบ” (Role model) ของสังคมและได้รับการยอมรับจากสังคมในวงกว้างมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้เส้นแบ่งความแตกต่างระหว่างไทย - จีน จางหายไป (ตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2525) ในขณะเดียวกัน ผลจากการเคลื่อนย้ายประชากรจากต่างจังหวัดเข้ามาอาศัยรวมกันในเมืองใหญ่ มาทำงานในหน้าที่การงานในระดับต่างๆ ในสังคมเมือง เป็นผลให้วัฒนธรรมย่อย (Sub - culture) ที่คนเมืองหลวงเคยดูถูกดูแคลนคนต่างจังหวัด กลับได้รับการยอมรับนับรวมกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเมือง สังเกตได้จากการยอมรับในอาหารพื้นบ้าน อาหารเหนือ อาหารอีสานและอาหารใต้ เป็นส่วนหนึ่งของ Lifestyle ซึ่งเกิดในราวปี พ.ศ. 2530 (ธีรยุทธ์, 2547)

ในขณะที่ยังมีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจก็มีวิวัฒนาการที่เปลี่ยนจากการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 - 2509) ไปสู่การผลิตเพื่อการส่งออก ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510 - 2514) การเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า การเตรียมประเทศรองรับการเป็น NICs การรับมือกับกระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนผ่านทางเศรษฐกิจและสังคมเข้าสู่ยุคสมัยดิจิทัลในปัจจุบัน แต่การสร้างผู้ประกอบการในระบบเศรษฐกิจยังเป็นไปตามระบบสังคมอุปถัมภ์และการพึ่งพาทางการเมือง ดังจะเห็นได้จากผลสะท้อนจากวิกฤติเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 ที่เจ้าของกิจการของทุนไทย ที่บริหารแบบครอบครัว และผูกขาดกิจการที่ดำรงความได้เปรียบมานานนับ 40 ปี บางแห่งต้องล้มละลายไป บางแห่งต้องขายกิจการไป บ้างก็ปรับโครงสร้างหนี้ หรือไม่ก็ต้องลดบทบาทลงตามหุ้นส่วนพร้อมกับการยึดครองแทนที่โดยบริษัทข้ามชาติ โดยเฉพาะในธุรกิจค้าปลีกและธุรกิจการเงิน ในขณะที่ทุนขนาดใหญ่ที่ผูกขาดหรือกึ่งผูกขาดได้ประโยชน์ทั้งยามปกติและวิกฤติ กลับอยู่รอด (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, บรรณาธิการ, 2549)

จากปรากฏการณ์ทางสังคมนี้ *แบบที่หนึ่ง* เป็นการเลียนแบบการสร้างอำนาจโดยรัฐแบบรวมศูนย์ ซึ่งจะทำหน้าที่ได้ทั้งเป็นกลไกทำงานแทนส่วนกลางและ/หรือต่อรองกับส่วนกลาง *แบบที่สอง* เป็นการสร้างลักษณะ

แทนที่ของอำนาจผ่านส่วนที่ไม่ใช่รัฐ ไม่ใช่อำนาจทางการเมือง เป็นค่านิยมและการยอมรับของสังคมที่รัฐไม่มีส่วนร่วมสร้าง นอกจากนั้นแล้วสถานการณ์ทางสังคมของไทยยังมีความขัดแย้งเพิ่มเติมขึ้น และเคลื่อนตัวออกไปจากเรื่องสิทธิเสรีภาพทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย การจัดการค่าจ้างแรงงาน และราคาสินค้าทางการเกษตร ไปสู่การจัดการประเด็นทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องอุตสาหกรรมกับสิ่งแวดล้อม การขยายตัวของเมือง และการหดตัวของชนบท พร้อมกับการก่อตัวของ “ขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาสังคม (Civil Society Movement) ที่มีความโดดเด่นเป็นกระแสของสังคมในช่วงหลังเหตุการณ์ทางการเมือง พฤษภาคม พ.ศ. 2535 และแนวคิดที่ถูกบรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (อนุชาติ พวงสาละ และกฤตยา อาชวนิจกุล, บรรณิการ, 2542)

การปะทะกันของการจัดการประเด็นทางสังคมในช่วงเวลาเหล่านี้ เป็นการสร้างประเด็นทางสังคมให้เป็นการเมือง (Politicization) ที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมกับสิ่งแวดล้อม การเข้าถึงซึ่งโอกาสของคนในพื้นที่ชนบทที่ด้อยกว่าคนในเมือง รวมทั้งการใช้อำนาจรัฐ ความขัดแย้งทางสังคม/การเมืองที่เกิดขึ้นใหม่นี้ ไปซับซ้อนต่อการต่อต้านการรวมศูนย์อำนาจทั้งในมิติทางการเมืองและทุน ทั้งนี้ ก็เพราะโรงงานที่สร้างปัญหาสิ่งแวดล้อม มักจะเป็น

กิจการขนาดใหญ่ที่มีความสัมพันธ์กับข้าราชการและนักการเมืองตามวิถีของระบบอุปถัมภ์ ตั้งอยู่บนความไม่เป็นประชาธิปไตยทางการเมือง และการไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน/สังคมของอุตสาหกรรม ทำให้ขบวนการภาคประชาสังคม นำเสนอแนวทางเลือกใหม่สำหรับการพึ่งตนเอง ตั้งอยู่บนความต้องการของชุมชนเป็นแนวทางของการพัฒนาการเมืองและเศรษฐกิจ หรือที่เรียกว่า ประชาสังคม - วัฒนธรรมชุมชน (ประภาส ปิ่นตบแต่ง, ออนไลน์)

ผลจากวิกฤติเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 และการปะทะกันระหว่างเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมกับการสร้างปัญหาต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม สังคมไทยก็หันรับเอาแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้อธิบายไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 ให้ประชาชนตระหนักในการประกอบอาชีพจาก “...ความพอมี พอกิน พอใช้ เป็นพอควรปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากจะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศ และของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด...” ซึ่งสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ปรับเป็นนิยามสำหรับการนำไปใช้งานเป็นเรื่องของ

“3 ห่วง 2 เงื่อนไข” ซึ่งประกอบไปด้วยการคำนึงถึงหลัก “พอประมาณ มีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกัน” บนเงื่อนไขของ “ความรู้” และ “คุณธรรม” และได้ยึดโยงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

การพัฒนาที่เน้นการจัดการตนเอง การจัดการครัวเรือน และกลุ่มนี้ ยังมีแนวคิดที่ว่าด้วย “สัมมาชีพเต็มพื้นที่” ของศาสตราจารย์พิเศษ นายแพทย์ประเวศ วะสี (2549) ได้นิยามว่า “เป็นอาชีพที่ไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม มีรายจ่ายน้อยกว่ารายได้ เป็นไปตามหลักการของเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกับหลักศีลธรรม และมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับสถานะของสุขภาพในชุมชน...” ซึ่งเป็นการนำเอาประเด็นคุณภาพชีวิตด้านสังคม สาธารณสุขสร้างมิติสัมพันธ์กับการจัดการเศรษฐกิจและชีวิตประจำวัน ทั้งในความเป็นผู้ผลิตและผู้บริโภค ยึดโยงการจัดการประโยชน์เข้ากับหลักศีลธรรม รวมทั้งเป็นข้อต่อระหว่างชุมชนกับระบบเศรษฐกิจการตลาดและการบริโภค

กล่าวโดยสรุป วิวัฒนาการของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และประชาธิปไตยของไทย ได้สร้างการเรียนรู้ทางสังคม พร้อมกับได้สร้างการยอมรับทางสังคมที่เป็นจริงขึ้น 2 แบบด้วยกัน คือ (1) การอิงอำนาจรวมศูนย์ - ลดความหมายของจริยธรรม/คุณธรรม ตามตัวอย่างของการมีเจ้าพ่ออิทธิพลทางการเมืองและการใช้อำนาจให้ได้มาซึ่งประโยชน์ทั้งในทางเศรษฐกิจ

และการเมืองในต่างจังหวัด รวมทั้งอุตสาหกรรมที่สร้างผลกระทบต่องสิ่งแวดล้อม ชุมชน/สังคม (2) การพึ่งตนเอง - สร้างความหมายของจริยธรรม/คุณธรรม ซึ่งจะเห็นได้จากกรณีความสำเร็จของการประกอบการของคนไทย เชื้อสายจีน กับการพึ่งตนเองตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดแบบสัมมาชีพ รวมทั้งการเรียกร้องให้รัฐบาลเข้ามาจัดการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากอุตสาหกรรม ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า ลักษณะความคิดของคนไทยในห้วงระยะเวลาที่ผ่านมา จะเป็นการปะทะกันระหว่างแนวคิดกระแสหลักที่ตั้งอยู่บนการพึ่งพาศูนย์อำนาจ/ระบบอุปถัมภ์ ที่วิถีความสัมพันธ์ทางสังคมจะดำเนินไปแบบลดค่าความหมายของจริยธรรม/คุณธรรม เพราะจะคำนึงถึงการช่วยเหลือให้ตนเองอยู่รอดเป็นสำคัญ กับแนวคิดกระแสรองที่เป็นการพึ่งตนเอง ซึ่งเป็นไปตามระบบประสิทธิภาพที่เป็นเหตุเป็นผล คำนึงหลักจริยธรรม/คุณธรรม และการสร้างควมมั่นคงยั่งยืน ให้กับสังคมในระยะยาว

5. ปรากฏการณ์ทางสังคมและการปะทะ

5.1 การปะทะของขบวนการแบบมวลชน 2 ขบวนการ

ในรอบ 15 ปีที่ผ่านมา สังคมไทยประสบวิกฤติทางการเมืองที่เป็นความขัดแย้งแบบการเคลื่อนไหวมวลชนขนาดใหญ่ (Mass mobilization) ปะทะกัน 2 ขบวนการ ที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าขบวนการเสื้อเหลืองกับขบวนการเสื้อแดง

ต่างฝ่ายต่างสร้างขบวนการมวลชน ชุมนุมทางการเมืองยึดเอื้อ ทำลายต่อรัฐ และการเมืองฝ่ายตรงกันข้าม) ขบวนการเคลื่อนไหว ซึ่งเป็นขบวนการต่อต้านรัฐบาลทักษิณ ที่ก่อตัวมาตั้งแต่กลางปี พ.ศ. 2547 แล้วมีพัฒนาการต่อเนื่องกันมาจนกระทั่งจัดตั้งเป็น “พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย” (People’s Alliance for Democracy : PAD) และจัดชุมนุมใหญ่ขับไล่รัฐบาลขึ้นในวันที่ 4 และ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 จนนำไปสู่การยุบสภาและจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปใหม่ในวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2549 ต่อมาได้จัดชุมนุมทางการเมืองแบบมวลชนขนาดใหญ่ต่อต้านรัฐบาลสมัคร สุนทรเวช (พรรคพลังประชาชน) ในวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2551 โดยชูประเด็นเป็นรัฐบาลอนาธิปไตยของทักษิณและเครือญาติแล้วนำเสนอทางออกว่าด้วยการเมืองใหม่ - สนับสนุนคนดีมาปกครองบ้านเมือง และให้ประชาชนมีส่วนร่วม การชุมนุมทางการเมืองของ PAD ในรอบ 2 นี้เป็นไปแบบยึดเอื้อและยึดสถานที่ราชการหลายแห่ง จนสถานการณ์คลี่คลายลงไปด้วยการที่ศาลรัฐธรรมนูญได้ตัดสินยุบพรรคพลังประชาชนไปในวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2551 ขบวนการมวลชนอีกขบวนการหนึ่งที่รวมตัวกันเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 เพื่อขับไล่รัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ที่ชนะการเลือกตั้งทั่วไปในนามของพรรคเพื่อไทยเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 โดยเรียกตัวเองว่า “คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์

แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขกลุ่ม” (กปปส.) ที่ต่อต้านการออกกฎหมายนิรโทษกรรมและยกระดับเป็นการขับไล่รัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตร (ในระหว่างนั้น ยิ่งลักษณ์ ก็ถูกศาลรัฐธรรมนูญตัดสินมีความผิดอันเนื่องมาจากการย้ายนายถวิล เปลี่ยนสี จึงต้องพ้นไปจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีไปในวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2557) และมีส่วนทำให้สถานการณ์ทางการเมืองของไทยไปสู่การรัฐประหารในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ขบวนการเคลื่อนไหว (รวมทั้งขบวน กปปส.) เป็นขบวนการของกลุ่มชนชั้นกลางในเมืองหลวงและเมืองใหญ่ในต่างจังหวัด ที่ยึดโยงอุดมการณ์เข้ากับการต่อต้านคอร์รัปชันและเรียกร้องให้มีการจัดการบริหารประเทศแบบธรรมาภิบาล มี “กรอบคิดขนาดใหญ่” (Mega narrative) ว่าทักษิณ เครือญาติ และพวกพ้อง สร้างฐานอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจเพื่อเอื้อประโยชน์กับกลุ่มของตน พร้อมกับมอมเมาประชาชนรากหญ้าด้วยนโยบายประชานิยมและซื้อคะแนนเสียงเลือกตั้ง ไม่เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลและการพัฒนาประชาธิปไตย

อีกขบวนหนึ่ง คือ ขบวนการเคลื่อนไหวเริ่มต้นขึ้นจากการต่อต้านทหาร โดยเรียกตัวเองว่าแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการเพื่อต่อต้านรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหารเมื่อ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 รวมตัวกันปกป้องรัฐบาลสมัคร สุนทรเวช เมื่อวันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2551 และพัฒนาขบวนการเป็น “แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ” (นปช.)

(United Front of Democracy Against Dictatorship : UDD) เพื่อชุมนุมแบบยึดเยื้อ ขับไล่รัฐบาลอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ในระหว่างปี พ.ศ. 2552 - 2553 ขบวนการคนเสื้อแดงมี “กรอบคิดขนาดใหญ่” ว่า การพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของไทยที่เป็นไปอย่างไม่สมดุล นำไปสู่สู่ภาวะที่เรียกว่า “รวนกระจุก จนกระจาย” เกิดความเหลื่อมล้ำของรายได้และการถือครองทรัพย์สินอย่างสูง นำไปสู่ความเสี่ยงทางสังคม ที่มีต่อชนชั้นกลางใหม่และชนชั้นกลางในระดับล่าง สถาบันทางสังคมทั้งวัดและพระสงฆ์ ไม่อยู่ในฐานะที่จะเป็นที่พึ่งที่ดีได้ สถาบันทางการเมืองใหม่ ๆ ที่รัฐสร้างขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นองค์กรอิสระ องค์กรการมหาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งระบบประกันสังคม ไม่มีความเข้มแข็ง และมีประสิทธิภาพเพียงพอ ไม่เปิดโอกาสสำหรับการเข้าถึงอย่างแท้จริง จึงมีความรู้สึกที่รุนแรงต่อ “ความไม่เสมอภาค” และ “สภาวะสองมาตรฐาน” ที่ดำรงอยู่ในสังคมไทย และเชื่อในคำอธิบายง่ายๆ ที่ว่าปัญหาทั้งหลายเกิดจาก “พวกอำมาตย์” (สายชล, 2554)

ขบวนการมวลชนของคนเสื้อเหลือง และคนเสื้อแดง ไม่ใช่ขบวนการทางการเมืองของคนจน คนชนชั้นล่าง คนชนบท หรือคนที่ได้รับผลกระทบจากอุตสาหกรรม แต่เป็นขบวนการทางการเมือง ที่ปะปนกันระหว่างคนจากหลายภาคส่วน หลายสาขาอาชีพ และแหล่งที่มา เป็นขบวนการที่รวมตัวกันขึ้นตามความคิดเห็นเบื้องต้นในเรื่องหนึ่งๆ ที่สอดคล้องตรงกัน และ

พัฒนาการรวมตัวกันขึ้นเป็น “จุดร่วมที่สร้างขึ้นใหม่” แบบ Collective consciousness ตามการอธิบายของ Durkheim ซึ่งจะต่างไปจากขบวนการกรรมกร สหภาพแรงงาน เกษตรกร สมัชชาคนจน รวมทั้งต่างไปจากเครือข่ายผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการประกอบการอุตสาหกรรม (เช่น เรื่องมาบตาพุด แม่เมาะ หรือเขื่อนปากมูล) ดังจะเห็นได้จากการวิพากษ์ของเกษียร เตชะพีระ ต่อการนำเสนอประเด็นลูกจิ้งจกชาติ เพื่อต่อต้าน/ขับไล่รัฐบาลสมัคร สุนทรเวช ของขบวนการคนเสื้อเหลืองว่า โดยประวัติศาสตร์ความเป็นมาของคนจีนที่อพยพมาอาศัยอยู่ในเมืองไทย (รวมทั้งที่เกิดขึ้นในเมืองไทย) ในยุคก่อร่างสร้างตัวหรือเสียดินหมอนใบ เก็บหอมรอมริบจากค่าแรงงานรับจ้างการค้าขายเล็กๆ น้อยๆ สร้างกิจการในฐานะผู้ประกอบการขึ้นในสังคมไทยในภายหลัง ต่างถูกกล่าวหาแบบเหมารวมโดยรัฐ (และชนชั้นนำ) เหมือนกันมาก่อนว่า ทำตัวเป็น “ยิวแห่งบูรพาทิศ” และที่สำคัญไปกว่านั้น คือ ทั้งทักษิณ (นายทุนผู้ประกอบการธุรกิจสื่อสารโทรคมนาคม) และสนธิ (นายทุนผู้ประกอบการธุรกิจสื่อ) ต่างเป็นลูกจิ้งจกด้วยกัน ดังนั้น ความขัดแย้งทางการเมืองที่วุ่นนี้ไม่มีอะไรที่เกี่ยวข้องกับ “ความเป็นลูกจิ้งจก” มันเกี่ยวกับการอธิบายการเมืองด้วยกระบวนการทางสังคมที่ว่า ทักษิณ เป็นนายทุนเผด็จการ (Capitalist dictatorship) และทุนนิยมแบบมูมาม/หยาบกระด้าง (Vulgar capitalism) ในขณะที่ฝ่ายทักษิณพร้อมผู้สนับสนุน ก็เห็นว่าฝ่ายรัฐประหารและ PAD กำลังนำประเทศ “ถอยหลัง

กลับเข้าสู่ระบบศักดินานิยม” (Retrogressive feudalism) “ระบบการปกครองโดยข้าราชการหรืออำมาตย์” (Bureaucratic polity) และ “ระบบอุปถัมภ์” (Patronage system)” (Tejapira, 2009)

ลักษณะของการชูประเด็นทางการเมืองของขบวนการคนเสื้อเหลือง ที่วิพากษ์รัฐบาลทักษิณ และการวิพากษ์รัฐบาลอภิสิทธิ์ ของขบวนการคนเสื้อแดง ตามกรอบคิดขนาดใหญ่ข้างต้น รวมทั้งการอธิบายของนายเกษียร เตชะพีระ ที่อธิบายลักษณะประเด็นชูของฝ่ายต่อต้านทักษิณและฝ่ายสนับสนุนทักษิณข้างต้นนั้น ต่างเป็นไปตามหลักของ “การสร้าง ความแตกต่างทางสังคม” (Social differentiation) ที่สังคมสร้างขึ้นจากการรวมตัวกันเป็นกลุ่มทางสังคมใหม่ตาม “การตระหนักรู้ร่วมกัน” (Collective consciousness) ที่ขยายตัวและกลายเป็นพลังทางสังคมที่เกิดขึ้นจากมวลชนกลุ่มหนึ่งจะไปอธิบายความเป็นไปของมวลชนอีกกลุ่มหนึ่งแทน การอธิบายตัวตนโดยเจ้าของเรื่อง

5.2 การวิ่งเพื่อระดมเงินบริจาคของ ตูน บอดี้สแลม

ตูน บอดี้สแลม หรือนายอาทิตย์วราห์ คงมาลัย พื้นเพเป็นชาวจังหวัดสุพรรณบุรี จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาจากโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย และนิติศาสตรบัณฑิตจาก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีศักดิ์เป็นหลานของ

แอ๊ด คาราบาว และเป็นลูกพี่ลูกน้องกับต๊ัก บงกช ซึ่งเป็นศิลปิน ดาราและบุคคลที่มีชื่อเสียงในสังคมของไทย มีผลงานเป็นที่นิยมในนามชื่อวง บอดี้สแลมเรื่อยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เมื่อปี พ.ศ. 2559 ตูน ได้จัดทำโครงการ “ก้าวคนละก้าว เพื่อโรงพยาบาลบางสะพาน” เป็นกิจกรรมวิ่งระยะไกล จากกรุงเทพมหานคร ไปสิ้นสุดที่ โรงพยาบาลบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ระยะทางรวม 400 กิโลเมตร ใช้เวลาดำเนินกิจกรรม 10 วัน (1 - 10 ธันวาคม พ.ศ. 2559) สามารถระดมเงินบริจาคได้ 85 ล้านบาท โครงการ “ก้าวคนละก้าวเพื่อ 11 โรงพยาบาลทั่วประเทศ” เป็นกิจกรรมต่อมา ที่จัดขึ้นในระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2560 ถึงวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2560 ใช้เวลาวิ่ง 55 วัน ตั้งแต่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ไปสิ้นสุดที่ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ระยะทางรวม 2,215 กิโลเมตร และระดมเงินบริจาคเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์ เครื่องมือทางการแพทย์ให้กับโรงพยาบาล 11 แห่ง ประกอบด้วย (1) โรงพยาบาลยะลา (2) โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี (3) โรงพยาบาลราชบุรี (4) โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร (สุพรรณบุรี) (5) โรงพยาบาลศูนย์สระบุรี (6) โรงพยาบาลขอนแก่น (7) โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร (ปราจีนบุรี) (8) โรงพยาบาลนครพิงค์ (เชียงใหม่) (9) โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ (10) โรงพยาบาลน่าน (11) โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า

การจัดกิจกรรมวิ่งเพื่อระดมเงินบริจาคเพื่อการกุศลสำหรับโรงพยาบาลของตูน บอดี้สแลม เป็นการจัดการขึ้นเอง ไม่ใช่การจัดการโดยรัฐ ไม่ใช่องค์กรเอกชน แต่เป็นไปแบบอาสาสมัครตัวแทนของสังคม (Volunteer organizations) ที่มีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือโรงพยาบาล 11 แห่ง จัดการองค์กรก็เป็นไปเฉพาะเพื่อการนี้ เป็นงานแบบเจาะจงทั้งเป้าหมายของการรวมเงินและการใช้เงิน เป็นการจัดรูปแบบขององค์กรที่สอดคล้องกับการจัดการเชิงกลยุทธ์ของการบริจาคเพื่อการกุศล หรือ Strategic philanthropy

การวิ่งในแต่ละวัน ผ่านไปตามเส้นทางที่มีการประกาศให้ทราบล่วงหน้า ทั้งต่อสื่อมวลชนและองค์กรร่วมงานในพื้นที่ ตูนและคณะ จะรับบริจาคเงินจากประชาชนผู้ร่วมบริจาคทั่วไป/รายย่อย ทั้งแบบรับเงินสดและบริจาคผ่านบัญชีธนาคาร (และช่องทางการใช้จ่ายเงินผ่าน Application ทางการเงินรูปแบบต่างๆ ผ่านบัตรเครดิตและบัตรเดบิต รวมทั้งเคาน์เตอร์เซอร์วิสของ 7-11) มีการแวะพักท่ายร่วมเล่นดนตรีและกิจกรรมอื่นตามรายการที่ผ่าน ที่มีการจัดการต้อนรับและสวดรับกันทั้งที่เป็นไปตามธรรมชาติและเป็นกิจกรรมที่จัดการโดยจังหวัดหรือส่วนราชการเพื่อร่วมจัดระเบียบกิจกรรมให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และการวิ่งเป็นไปตามแผนงานที่กำหนด

ตลอดเส้นทางจะมีผู้ที่เข้าร่วมสมทบทั้งการร่วมวิ่ง ร่วมบริจาคเงิน มากขึ้นตามลำดับ มีทั้งบริษัทเอกชน ศิลปิน ดารา ชื่อนำคนอื่น ๆ เข้ามาร่วมกิจกรรมเป็นระยะๆ เช่น ญาญ่า อุ๋ญ โอบอล แหม่ม สุริวิภา ฯลฯ มีคหบดีประจำจังหวัดให้การต้อนรับและร่วมบริจาคเงินก้อนใหญ่ เช่น คุณจิมมี่ ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่บริจาคมากถึง 16 ล้านบาท มีขบวนย่อยของการวิ่งเพื่อระดมเงินบริจาคของศิลปินคนอื่น ๆ เช่น วรเชษฐ์ เอมเปีย จากวงดนตรีสไมล์บัฟฟาโล่ ที่จัดวิ่งในพื้นที่ภาคตะวันออกแล้วนำเงินไปสมทบทุนและคณะที่จังหวัดพะเยา

ในระหว่างการดำเนินกิจกรรมวิ่งของตูนและคณะ ทั้ง 55 วันที่มีกิจกรรม ได้สร้างและกลายเป็นศูนย์รวมของความสนใจอย่างกว้างขวาง มีการรายงานความก้าวหน้าของกิจกรรมเป็นระยะๆ และทุกชั่วโมงของการรายงานข่าวของวิทยุ โทรทัศน์ และเป็นข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ทุกสำนัก ทั้งหนังสือพิมพ์ส่วนกลาง

และท้องถิ่น ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีการสื่อสารผ่าน Social media ทั้ง Facebook, Instagram, Line และถ่ายทอดสดผ่าน YouTube ก็ยิ่งทำให้ข่าวสารของกิจกรรมที่เป็นที่สนใจของสาธารณะ เป็นไปด้วยความเข้มข้น ปะปนกันไปทั้งเรื่องของทุน บอดี้สแลม และการร่วมกิจกรรมของตนเอง ทั้งในฐานะที่เป็นผู้ร่วมรายการจัดการต้อนรับ ร่วมบริจาค รายงานข่าวของทุนและคณะ และรายงานเหตุการณ์ของเพื่อน ๆ ที่ร่วมงานการวิ่งเพื่อระดมเงินบริจาคของทุนและคณะ สิ้นสุดลงด้วยการรวมเงินบริจาคได้มากถึง 1,400 ล้านบาทเศษ เพื่อมอบให้กับโรงพยาบาล 11 แห่ง บรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

5.3 การช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่ ถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน - จังหวัดเชียงราย

เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2561 มีรายงานข่าวว่า ทีมฟุตบอลเยาวชนที่เรียกว่า หมูป่าอะคาเดมี 13 คน รวมทั้งผู้ช่วยโค้ช ได้สูญหายไประหว่างไปเที่ยวในถ้ำหลวง - ขุนน้ำ

นางนอน ซึ่งเป็นเทือกเขาติดชายแดนประเทศเมียนมาร์ในพื้นที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เยาวชนเหล่านั้น มีอายุระหว่าง 11 - 18 ปี จังหวัดเชียงรายได้จัดตั้ง “ศูนย์อำนวยการร่วมค้นหาผู้สูญหายในวนอุทยานถ้ำหลวง - ขุนน้ำนางนอน” (ศอร.) ขึ้นเป็นกลไกการช่วยเหลือตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 ในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2561 โดยมีนายณรงค์ศักดิ์ โอสถธนากร ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย เป็นผู้อำนวยการการค้นหาเป็นไปด้วยความลำบาก เพราะในถ้ำที่มีน้ำท่วมและไหลเข้าจากพายุฝนที่ตกลงมาอย่างต่อเนื่อง เหตุการณ์ดังกล่าว เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาเดียวกันกับการแข่งขันฟุตบอลโลก ค.ศ. 2018 ที่จัดขึ้นที่รัสเซีย จึงได้รับความสนใจจากสื่อมวลชน และ Social media ยิ่งทำให้เรื่องนี้เป็นที่สนใจของผู้สื่อข่าวทั่วโลก และร่วมรายงานเหตุการณ์นี้แบบวันต่อวัน ช่วงต่อช่วง และเป็นไปแบบตลอดเวลา ฯลฯ ทั้ง BBC CNN ABC News พร้อมกับให้สัมภาษณ์ส่งสาส์นเป็นกำลังใจจากผู้นำทางสังคมและการเมืองทั่วโลก

การช่วยเหลือผู้ประสบภัยครั้งนี้ เป็นภัยพิบัติที่หน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาสังคมของไทยไม่มีประสบการณ์มาก่อน ประกอบกับ เวิร์น อันสเวิร์ธ นักสำรวจถ้ำหลวงชาวอังกฤษ ซึ่งมีภรรยาเป็นชาวไทย มีข้อมูลรายละเอียดของถ้ำที่สามารถใช้เป็นประโยชน์

ในการค้นหาได้จึงได้ยื่นมือให้การช่วยเหลือเป็นเบื้องต้น ขณะเดียวกันก็มีเพื่อนๆ ที่เป็นอาสาสมัครกู้ภัยและดำน้ำในถ้ำในต่างประเทศ จึงมีการประสานความช่วยเหลือดังกล่าวไป จึงทำให้ ศอร. ได้พึ่งพาการทำงานด้านเทคนิคต่าง ๆ ของอาสาสมัครจากต่างประเทศ ที่มากกว่าเครื่องมือและกลไกที่มีอยู่ตามปกติของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย มีการประสานความร่วมมือนักดำน้ำในถ้ำในเครือข่ายของ British Cave Rescue Council : BCRC ซึ่งเป็นองค์กรภาคประชาสังคมของอังกฤษ ทำให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยในครั้งนี้นี้มีนักดำน้ำที่มีประสบการณ์สูงจากทั่วโลก เข้ามาร่วมเป็นอาสาสมัครสมทบกับหน่วยซีลและอาสาสมัครของกองทัพเรือของไทย

การดำเนินการช่วยเหลือดำเนินงานไปอย่างต่อเนื่อง โดยมี ศอร. เป็นศูนย์บังคับบัญชา มีส่วนราชการที่เข้ามาร่วมสนับสนุนการค้นหาจากส่วนต่างๆ ทั้งกองทัพ ตำรวจตระเวนชายแดน กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพรรณพืช กรมป่าไม้ และการสนับสนุนอุปกรณ์เครื่องมือ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ทั้งจากรัฐวิสาหกิจ บริษัทเอกชน และอาสาสมัครผู้มีจิตสาธารณะแขนงต่างๆ เช่น การติดตั้งระบบไฟฟ้าด้วยสายไฟกันน้ำพร้อมรถปั่นไฟของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค การประสานเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์มือถือของทุกค่ายโดย กสทช. ในการวางสายเข้าไปในถ้ำของการสื่อสารแห่งประเทศไทย การสนับสนุนเครื่องมือการทำงานหุ่นยนต์ใต้น้ำที่มีโซนาร์สแกนเนอร์

เครื่องปั้มน้ำ และโดรน ของ บริษัท ปตท.สำรวจ และผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) (ปตท.สผ.) การสนับสนุนท่อ HDPE ท่อเหล็กคดงได้น้ำมันดีเซล ก๊าซหุงต้มของ บริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน) การสนับสนุนการเดินทางของไทยแอร์เอเชีย บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) การสนับสนุนอุปกรณ์ เครื่องมือ และทีมงาน นักธรณีวิทยาและผู้ชำนาญการของบริษัท เพชรอน รวมทั้งการสนับสนุนงานด้านต่าง ๆ จาก บริษัทเอกชนชั้นนำ เช่น บริษัท ช.การช่าง จำกัด (มหาชน), บริษัท สายไฟฟ้าบางกอกเคเบิ้ล จำกัด, กลุ่มบริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด (มหาชน), บริษัท บุญรอดบริวเวอรี่ จำกัด, บริษัท โทริเซนไทย เอเยนต์ซี จำกัด, บริษัท บางกอกโคมิตซูเซสส์ จำกัด รวมทั้งการบริการขนส่งฟรีของการบินไทยหรือแอร์เอเชีย ฯลฯ

นอกจากการสนับสนุนโดยหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน ข้างต้นแล้วยังมีงานที่เป็นอาสาสมัครที่มาจากระดับชุมชนที่เข้ามาร่วมปฏิบัติงานตามกำลังความสามารถ เฉพาะ เช่น นักปั่นจักรยานจากเกาะลันตา จังหวัดตรัง ซึ่งมีอาชีพเก็บรังนกนางแอ่นในถ้ำ รดสูบน้ำขนาดใหญ่ที่เรียกว่าเครื่องสูบน้ำพญานาค ซึ่งเป็นอุปกรณ์ดัดแปลงจากเจ้าของที่เป็นวิศวกรชาวไทย แม้บ้านที่อาสาสมัครร้านอาหารเลี้ยงผู้ปฏิบัติงาน ร้านซักรีดที่อาสาซักเสื้อผ้าให้ผู้ปฏิบัติงาน มีหน่วยงานอาสาสมัครที่รวมตัวจาก

อปพร. ไปทำหน้าที่สำรวจการไหลของน้ำนอกถ้ำ เพื่อเบี่ยงเส้นทางไม่ให้ไหลเข้าถ้ำ ซึ่งโดยเนื้อหาของงานจะเหมือนกับการเร่งสูบน้ำออกจากถ้ำของเครื่องสูบน้ำพญานาค การช่วยเหลือของนักดำน้ำ แพทย์จากออสเตรเลีย หรือกรณีการตั้งโรงครัวของอาสาสมัครชุมชนที่เดินทางไปจากจังหวัดนนทบุรี (อดีตเจ้าของร้านอาหารเยาวราชทะเลเผา) การบริการซักกรองเท้าผ้าใบ และรองเท้าคอมแบทของเจ้าหน้าที่กู้ภัยสมาคมศิริกรณ์เชียงใหม่รายบรรเทาสาธารณภัย การทำหน้าที่ผู้จัดการพื้นที่การสื่อสารของ โดย คุณศศิวิมล อยู่คงแก้ว ซึ่งเป็นภรรยาของผู้อำนวยการหน่วยซีล และการคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ขึ้นใหม่แล้วนำไปมอบให้ทดลองใช้งาน เช่น กรณีกระสวย/จรวดจิ๋ว ซึ่งสร้างจากวัสดุของยานอวกาศ เพื่อช่วยนำพาผู้ประสบภัยออกจากถ้ำของ Elon Musk เจ้าของบริษัทเทสลา แม้ว่ากรณีหลังนี้ ทีมงานช่วยเหลือลำเลียงผู้ประสบภัยไม่เลือกใช้ก็ตาม แต่ก็เป็นตัวอย่างของงานที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่เพื่อการนี้โดยตรง

ในระหว่างความช่วยเหลือ มีกรณีของการจัดการของสังคมที่มีต่อการสื่อสารในพื้นที่ของสังคมหรือ Social media เช่น การช่วยกันตักวงจรวาลู้อ ข้อมูลที่ยังไม่ได้รับการยืนยันจากศอร. รวมทั้งการรายงานการให้ความร่วมมือของสื่อมวลชนและการไม่ให้ความร่วมมือของสื่อมวลชนทั้งของไทยและต่างประเทศ ผ่านช่อง

ทางของ Social media ทำให้การทำหน้าที่รายงานของสื่อมวลชน กลายเป็นหัวข้อ “ข่าว” หรือเป็นข่าวที่เกิดขึ้นโดยผู้รายงานข่าว เป็นการตรวจสอบผู้ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบสังคม อีกต่อหนึ่ง

ผลการช่วยเหลือของ ศอร. และความร่วมมือจากหลายฝ่ายหลายมิติ ทั้งกำลังทรัพย์ แรงงาน ทรัพยากร เครื่องมือ เทคโนโลยี บริการ และความสามารถต่าง ๆ ที่ประสานกำลังเข้า ประกอบกัน จนนำไปสู่การค้นพบผู้สูญหาย และนำพาออกจากถ้ำหลวงนางนอน สามารถช่วยเหลือทีมฟุตบอลเยาวชนหมูป่าอะคาเดมี ทั้ง 13 คน โดยทยอยนำตัวผู้ประสบภัยส่ง โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ตั้งแต่วันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2561 จนกระทั่งวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2561 รวมใช้เวลาดำเนินงานนี้ ร่วมกันทั้งสิ้น 18 วัน

5.4 การรณรงค์คุณธรรม 12 ประการ ของ คสช. การพยายามรื้อฟื้นโดยรัฐ

คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดย พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้า คสช. ได้มีนโยบายเพื่อการรณรงค์กำหนดค่านิยมหลักในสังคมไทย เรียกว่า “ค่านิยม 12 ประการ” เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2557 ประกอบด้วย (1) มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (2) ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม (3) กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ (4) ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรง และทางอ้อม (5) รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม (6) มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน (7) เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง (8) มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่ (9) มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติ

ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 (10) รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น มีไว้พอกินพอใช้ ถ้าเหลือก็แจกจ่ายจำหน่าย และพร้อมที่จะขยายกิจการเมื่อมีความพร้อม เมื่อมีภูมิคุ้มกันที่ดี (11) มีความเข้มแข็งทั้งร่างกาย และจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ หรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา (12) คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม และของชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง

ค่านิยมหลัก 12 ประการนี้ นอกจากการเผยแพร่แบบรณรงค์ผ่านสื่อมวลชนแขนงต่างๆ แล้ว ยังมีการจัดทำเพลงค่านิยม 12 ประการ จัดทำเว็บไซต์เพื่อการเผยแพร่เรื่องนี้ในวงกว้าง จัดทำเป็นแนวทางการพัฒนาและประเมินค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการขึ้นโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการสร้างตัวชี้วัด และรณรงค์เรื่องนี้ 4 แนวทางด้วยกัน คือ (1) บูรณาการเข้ากับการจัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ (2) บูรณาการในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (3) สอดแทรกในกิจกรรมประจำวันของสถานศึกษา (4) จัดทำโครงการเพื่อปลูกฝังและพัฒนาค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ

แต่จากการสำรวจความคิดเห็นจากในกลุ่มนักศึกษาในมหาวิทยาลัย พบว่า นักศึกษาไม่ได้ให้ความสำคัญต่อเรื่องต่างๆ ของหลักคุณธรรมทั้ง 12 เรื่องแบบเท่ากัน มี 3 หลักคุณธรรมที่ให้ความสำคัญต่ำกว่าหลักอื่น คือ การรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม (ข้อ 5) การใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรง และทางอ้อม (ข้อ 4) และการรู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ข้อ 10) (Ngammuk, 2016) ดังนั้น การรณรงค์สาระสำคัญทั้ง 12 เรื่องออกไปพร้อมกันในคราวเดียวกัน ในขณะที่ผู้รับสารให้ความสำคัญไม่เท่ากัน จึงเท่ากับว่าสาระสำคัญที่ผู้รับสารให้ความสำคัญต่ำนั้น จะกลายเป็นข้อมูลส่วนเกินที่ไม่เกิดประโยชน์อันใด เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและพึงระวังของการรณรงค์ ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อมีการนำเอาเรื่องคุณธรรม 12 ประการนี้ไปพิจารณาถึงความเหมาะสมของบุคลิกภาพของครูปฐมวัย ซึ่งเป็นช่วงวัยที่เด็กจะเรียนรู้ผ่านการเห็นตัวอย่างที่แสดงออกตามบุคลิกภาพเชิงประจักษ์ จากการสำรวจข้อมูลครูปฐมวัยในภาคใต้ มีความคิดเห็นที่สะท้อนว่า เรื่องของคุณธรรม 12 ประการเป็นเรื่องที่ครูพึงตระหนักรู้และพัฒนาตนเองเป็นกิจวัตรปฏิบัติมากกว่าจะรณรงค์กับเด็กนักเรียน (สุธัญญา ฐิตุปการ, 2558)

6. ก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21

6.1 จากคนโลเล ไม่ซื่อสัตย์ สู่ระบบเหตุผล (Rationalism)

หากย้อนกลับไปพิจารณาถึงบันทึกและทัศนะของชาวต่างชาติที่มีต่อคนสยามในสมัยอยุธยาตอนกลาง ที่ว่า คนสยามเป็นคนโลเล ไม่ซื่อสัตย์ ฯลฯ นั้น ย่อมไม่ได้หมายความว่า ลักษณะของคนไทย มีนิสัยไม่มีวินัย นิยมในการทุจริตติดตัวมาแต่โบราณแล้วจะพัฒนาเปลี่ยนแปลงไม่ได้ ทั้งนี้ก็เพราะบันทึกและทัศนะดังกล่าวเป็นมุมมองของผู้คนที่มาจากสังคมที่มีการจัดระเบียบสูงกว่า มีประสิทธิภาพมากกว่า และมีการจัดการความซับซ้อนทางสังคมได้ดีกว่า ทั้งนี้ก็เพราะในยุคสมัยนั้น ตรงกับช่วงกลางของศตวรรษที่ 16 ซึ่งเป็นยุคที่โปรตุเกสและสเปนเริ่มสร้างกองเรือเพื่อแสวงหาแผ่นดินตะวันออกที่โปรตุเกส มีการจัดตั้งโรงเรียนเพื่อฝึกกำลังคนในด้านนี้โดยตรง มีการออกแบบเรือที่สามารถเดินทางผ่าคลื่นลมทะเล มีการศึกษาเข็มทิศการเดินทางจากวิถีโคจรของดวงดาว ฯลฯ ในขณะที่สยามในอยุธยา เป็นเพียงย่านการค้าแบบทางผ่านของการเดินทาง วิถีชีวิตตั้งอยู่บนความเรียบง่ายของสังคมแบบชุมชนเกษตร อยุธยาและสยามย่อมจะเป็นสังคมที่มีการเรียนรู้ทางสังคมที่ด้อยกว่า และไม่ได้หมายความว่าสังคมในยุโรปไม่มีเรื่องเช่นนี้เลย ดังนั้น ลักษณะการคิด การรับรู้ และการยอมรับของผู้คนในสังคม จึงมีลักษณะตามความสัมพันธ์กับระดับการเรียนรู้ทางสังคม เป็นองค์ประกอบ

เมื่อนำกรอบการเรียนรู้ทางสังคมข้างต้น มาพิจารณาการเรียนรู้ทางสังคมของไทย ผ่านการสร้างรัฐชาติและความเป็นไทยแบบรวมศูนย์ เข้าสู่ส่วนกลางทั้งการจัดการปกครองและการสร้างอัตลักษณ์ การปะทะกันระหว่างการรวมศูนย์เข้าสู่ศูนย์กลางกับการกระจายออกจากศูนย์กลางของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 การรัฐประหาร พ.ศ. 2490 การเลือกตั้งสกปรก พ.ศ. 2500 การเรียกร้องประชาธิปไตย พ.ศ. 2516 การล้อมปราบนักศึกษาในเหตุการณ์ 6 ตุลา พ.ศ. 2519 การรัฐประหาร พ.ศ. 2534 การขับไล่ทหารและการต่อต้านการสืบทอดอำนาจในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 และการมีส่วนร่วมยกร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 จนถึงการเผชิญกับวิกฤติเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 จะเห็นได้ว่า การคิด การรับรู้ และการยอมรับของสังคมไทยมีความพยายามที่ดำเนินไปตามกรอบของระบบเหตุผล แต่สังคมที่เป็นจริงกลับสร้างตัวอย่างเชิงประจักษ์ไปในทางตรงกันข้ามเป็นตัวอย่างของความสำเร็จด้วยระบบอุปถัมภ์และพวกพ้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการร่วมมือกันสร้างประโยชน์ส่วนตัวระหว่างทหาร ตำรวจ และข้าราชการระดับสูงกับพ่อค้าบางกลุ่มในการสร้างอุตสาหกรรมและธุรกิจบางประเภท เช่น ธนาคาร บริษัทนำเข้าและส่งออก ฯลฯ หลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2490 และการอยู่รอดของเศรษฐกิจขนาดใหญ่ในวิกฤติทางการเงิน พ.ศ. 2540 ด้วยความเป็นกิจการสัมปทานรัฐ ปรากฏการณ์

เหล่านี้ เท่ากับไปตอกย้ำการสร้างความสำเร็จ ส่วนตัว และคำนึงถึงประโยชน์ระยะสั้นมากกว่า เรื่องของสังคมประเทศชาติ ตัวอย่างการสร้าง ธุรกิจของพ่อค้านักธุรกิจที่ใกล้ชิดกับระบบ ศูนย์อำนาจ จึงกลายเป็นตัวอย่างของการเรียนรู้ ทางสังคมในโลกที่เป็นจริงและส่งผลต่อการพัฒนา เอาอย่างเลียนแบบ (Imitation) ตามแนวความคิดการ อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมของ Gabriel Tarde ประสบการณ์และการเรียนรู้ทางสังคม ของไทยต่างไปอย่างสิ้นเชิงกับการสร้างชาติของ สิงคโปร์ ที่ลี กวน ยู และพรรคกิจประชาคม อาสาเข้าไปจัดการรัฐบาลและกลไกของส่วน ราชการให้มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างโอกาสของ การพัฒนาให้กว้างออกไปและลดทอนโอกาส ที่จะต้องจ่ายสินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ

กล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า ไม่ใช่เพราะคนไทย คิดเรื่องจริยธรรมและคุณธรรมไม่เป็นหรือมอง ไม่เห็น แต่เป็นเพราะการปฏิบัติจริงของสังคม ไม่เป็นไปตามครรลองนั้น จึงส่งผลต่อการเรียนรู้ ทางสังคมด้วยข้อมูลข่าวสารที่ลำเอียงส่งต่อจาก รุ่นสู่รุ่นด้วยการสร้างความสำเร็จของกิจการและ การอยู่รอดในสังคมด้วยการพึ่งพาระบบอุปถัมภ์ มากกว่ากลไกของการจัดการแบบธรรมาภิบาล ดังนั้น การที่จะดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนการ สร้างกระบวนการทัศน์และหลักคิดที่เหมาะสม เพื่อ เตรียมความพร้อมรองรับต่อการเปลี่ยนผ่านทาง สังคมเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ด้วยองค์ประกอบ/ เป้าหมายขั้นต้น 5 ประการ คือ ความพอเพียง

ความมีวินัย ความสุจริต การมีจิตสาธารณะ และ ความรับผิดชอบนั้น ไม่ควรจะเป็นเพียงการ แนะนำสร้างการรู้จักว่าองค์ประกอบข้างต้นนั้น คืออะไรและมีความสำคัญอย่างไร ควรที่จะ ผนวกไปพร้อมๆ กับการลดเงื่อนไขที่ทำให้ สภาวะทางสังคมตรงกันข้ามกับองค์ประกอบนั้น ดำรงอยู่ได้ในสังคม รวมทั้งประสานสนับสนุน ให้มีการผนวกในเรื่องที่ทำให้สังคมเดินไป ข้างหน้าตามกรอบของการพัฒนาร่วมกันระหว่าง อุตสาหกรรมกับชุมชน/สิ่งแวดล้อม เมืองกับ ชนบท การดำเนินงานของธุรกิจที่คำนึงถึงการ แก้ไขปัญหาสังคม ซึ่งเป็นการสนับสนุนให้กลไก การเรียนรู้ทางสังคมมีความสอดคล้องกับความ เป็นไปตามหลักของระบบเหตุผล หากจะมีการ จัดการให้มีการประสานความร่วมมือ ประสาน กลไกกระบวนการระหว่างองค์กรต่าง ๆ ที่รับผิดชอบ ในการผนวกในเรื่องเหล่านี้กับหน่วยงานที่จะ แปรผลแผนการสร้างกระบวนการทัศน์และหลักคิด ที่เหมาะสมสู่การปฏิบัติจริงในสังคมในพื้นที่ ที่เหมาะสม เช่น ตามพื้นที่ของเทศบาลหรือ จังหวัด แล้วจัดการให้เป็นไปตามหลักของการ สร้างผลลัพธ์ร่วม (Collective impact) เช่น ความสำเร็จที่เคยผนวกเพื่อแก้ไขปัญหาเรื้อรัง ของสังคมของสหรัฐอเมริกา ไม่ว่าจะเป็นกรณี การฟื้นฟูแม่น้ำ Elizabeth การผนวกต่อต้าน โรคการอ้วนเกินของเด็กในเมือง Somerville หรือการผนวกแก้ไขปัญหาคาการไม่สนใจเรียน และละทิ้งการเรียนของเด็กมัธยมของเมือง

Cincinnati ก็จะเป็นการสร้างรูปแบบใหม่ของการรณรงค์ที่สร้างทั้งกระแสและผลลัพธ์ต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมของไทย

6.2 ความหลากหลาย และวาทกรรม

- คู่ตรงกันข้าม

การก้าวเข้าสู่ความเข้มข้น หลากหลาย และซับซ้อนตามวิถีความสัมพันธ์แบบใหม่ของสังคมดิจิทัล นั้น แท้ที่จริงสังคมไทยเคยมีตัวอย่างของความเข้มข้นของการสื่อสารตามเครือข่ายของโทรศัพท์เคลื่อนที่ในคราวมือบ่มือถือของเหตุการณ์การทางการเมืองเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 การสื่อสารทางการเมืองของขบวนการเสื้อเหลือง (รวมทั้ง กปปส.) และขบวนการเสื้อแดง ซึ่งเป็นตัวอย่างของการติดต่อสื่อสารกันเองโดยผู้บริโภคข้อมูลข่าวสารตามช่องทางและวิถีของความสัมพันธ์แบบเครือข่าย ซึ่งต่างไปจากการสื่อสารผ่านสื่อมวลชน ไม่ว่าจะเป็นของรัฐหรือเอกชน ที่มีหน่วยคัดกรองและกำหนดความเป็นไปของข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นวิถีของการสื่อสารที่มีศูนย์กลางการกำกับควบคุม กล่าวได้ว่า สังคมของไทยได้ก้าวเข้าสู่วิถีของการสื่อสารเครือข่ายมานานนับ 2 ทศวรรษแล้ว ดังนั้น ความเข้มข้น หลากหลายของข้อมูลข่าวสาร ผู้ส่งสารและการรับข้อมูลข่าวสารในสังคมเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างไร ความสัมพันธ์ทางสังคมก็ดำรงสถานะของการเปลี่ยนแปลงไปในทำนองเดียวกัน

วิถีความสัมพันธ์แบบใหม่ของสังคมดิจิทัล เป็นวิถีที่เอื้อต่อการรวมกลุ่มตามความชอบ ความเชื่อ และตามกระแสความคิดเห็นเบื้องต้น ซึ่งเป็นกระบวนการรวมกลุ่มตามความตระหนักรู้ร่วมกันของสังคม มีความหลากหลาย/ไม่ใช่กลุ่มตามสาขาอาชีพหรือตามพื้นที่ เป็นไปอย่างกว้างขวางหรือเป็นกระแสนิยมของสังคมได้ หากเรื่องนั้นเป็นที่สนใจของคนในสังคมพร้อม ๆ กัน ในขณะเดียวกันกับที่มีการรวมกลุ่มตามความตระหนักรู้ร่วมกันของสังคมขึ้นนั้น สังคมจะผลิต/สร้างความแตกต่างทางสังคม ซึ่งเป็นด้านตรงกันข้ามไปพร้อมกัน ดังนั้น ความเสี่ยงของการดำเนินงานตามแผนการสร้างกระบวนการทัศน์และหลักคิดที่เหมาะสมด้วยการนำเอาองค์ประกอบ/เป้าหมายขั้นต้น 5 ประการไปแปรผลสู่การปฏิบัติ นั้น มีความเป็นไปได้ที่จะถูกตีความไปว่า เป็นเครื่องมือและกลไกของรัฐบาลที่มาจากภาครัฐประหาร และเป็นวิธีคิดแบบเดียวกันกับการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง ความเสี่ยงในประการต่อมา คือ วิถีของการสื่อสารตามเครือข่ายดิจิทัล เอื้อต่อการสร้างวาทกรรม และสร้างกระแสการไหลเวียนของสาระสำคัญ/ประเด็นที่ไม่เป็นไปตามระบบเหตุผล และมักจะอิงไปกับการนำเสนอที่สอดคล้องกับอารมณ์ของสังคมเป็นที่ตั้ง ลักษณะของสังคมในยุคดิจิทัล จะเอื้อต่อการไหลเวียนของวาทกรรมเต็มไปด้วยการสร้างคำอธิบายตามกรอบคิดขนาดใหญ่ รวมทั้งการถูกอธิบายโดยคนอื่น

ที่เป็นฝ่ายตรงกันข้าม แบบวิพากษ์ (แบบบริภาษ) สิ่งเหล่านี้ จะถูกนับรวมเป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการทางสังคมไปด้วย

ดังนั้น การแปรผลสู่การปฏิบัติจริง ในสังคม ที่จะสร้างกระบวนการทัศน์และหลักคิด ตามองค์ประกอบ/ เป้าหมายขั้นต้น 5 ประการ นั้น จะต้องพึงระวังในการนำเสนอเป็นอย่างยิ่ง และจำเป็นจะต้องย้อนกลับไปร่วมทบทวนการ สร้างตัวอย่างเชิงประจักษ์ต่อสังคมสำหรับการ เรียนรู้ทางสังคมที่เป็นจริงว่า เป็นตัวอย่างของ ผู้ที่ประสบความสำเร็จจากการคำนึงความเป็นธรรม ในสังคม การแก้ไขปัญหาคความเหลื่อมล้ำทาง เศรษฐกิจและสังคม การสนับสนุนวิสาหกิจ เพื่อสังคม การกระจายอำนาจจากส่วนกลาง ไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น รวมทั้งการพัฒนา ประชาธิปไตย เพราะตัวอย่างเชิงประจักษ์ของ การดำเนินงานตามระบบเหตุผลเหล่านี้ จะเอื้อ ต่อการปรับใช้ขององค์ประกอบ/เป้าหมายขั้นต้น 5 ประการต่อสังคม จะเป็นผลทำให้สังคมมีการ รับรู้ สร้างการยอมรับด้วยตนเอง และจะนำไปสู่ การลงมือกระทำแบบเลียนแบบเอาอย่างตามกัน พร้อมกันนั้น ก็จะต้องสร้างพื้นที่ของการวิพากษ์ ประเด็นทางสังคมในพื้นที่สาธารณะที่นำไปสู่ ความเข้าใจที่ไขว่ไขว และยกระดับวิคิดของสังคม ให้มีประสิทธิภาพหรือมีขีดความสามารถสูงขึ้น เช่น การวิพากษ์เรื่องการเลือกกระหว่างคนดี กับคนเก่ง หรือคุณธรรมกับความสามารถ ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบลักษณะเป็นคู่ตรงกันข้าม ที่ไม่ถูกต้อง ทั้งนี้ก็เพราะ การเป็นคนดีแล้วไม่ได้

ทำให้ความเก่งลดลง หรือคนที่เก่งมากจะเป็น คนดีน้อย ซึ่งเป็นไปตามหลักของคู่ตรงข้าม (Antagonism) แท้ที่จริงหลักคิดที่ควรจะเป็น สำหรับเรื่องนี้ควรจะเป็นไปตามหลักแบบองค์ประกอบ หรือ Generalized degree spectrum คือ เป็นองค์ประกอบร่วมผสมผสาน จะต้องมีทั้งสอง เรื่องดำรงอยู่ด้วยกัน เรื่องใดจะมากจะน้อย จะมี ขึ้นต่ำเท่าใดจึงจะเป็นการเหมาะสม จะเป็นไปตาม บริบทของการเลือกตัดสินใจ

6.3 การสร้างความร่วมมือกับส่วนที่ไม่ใช่รัฐ

ปรากฏการณ์ทางสังคมของไทย 4 เรื่องที่หยิบยกมาประกอบการศึกษานี้ เรื่อง การปะทะกันของขบวนการมวลชน 2 ขบวนการ เป็นตัวอย่างเชิงประจักษ์ที่สำคัญที่เกิดขึ้นจาก การสร้างความตระหนักรู้ร่วมกันของสังคม การสร้างวาทกรรม การเอื้อของการสื่อสารแบบ ใหม่และความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีโครงสร้าง แบบเครือข่าย แต่เป็นผลของการปะทะของ ความหลากหลายและเข้มข้นในพื้นที่ทางสังคม (พื้นที่สาธารณะ) ไม่ใช่ผลทางตรงของการผลิต ทางเศรษฐกิจและสังคมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ดังนั้น การทำความเข้าใจเบื้องต้นต่อพื้นที่ สาธารณะของสังคมดิจิทัล จึงเป็นเรื่องสำคัญ เบื้องต้น การแปรเปลี่ยนประเด็นทางสังคมที่ เรื้อรังมาเป็นวาระร่วมของสังคมของการฟื้นฟู แม่น้ำ Elizabeth การรณรงค์ต่อต้านโรคการอ้วน เกินของเด็กในเมือง Somerville หรือการ

รณรงค์แก้ไขปัญหาคารไม่สนใจเรียน และละทิ้ง การเรียนของเด็กมัธยมของเมือง Cincinnati เป็น ตัวอย่างที่ดีของการสร้างกระแสน้ำของสังคมใน พื้นที่สาธารณะ

กรณีของการวิ่งเพื่อการกุศลเพื่อ ระดมเงินบริจาคของตูน บอดี้สแลม เป็นตัวอย่าง ของการทำงานที่มีประสิทธิภาพสูง และจัดการ โดยภาคส่วนที่ไม่ใช่รัฐ และสามารถบรรลุได้ในการ จัดการแก้ไขปัญหที่สังคมที่แก้ไขไม่ได้โดย บทบาทตามหน้าที่ของรัฐ และการเสียภาษีของ กิจการเอกชน รวมทั้งการทำงานแบบการช่วยเหลือ สังคมขององค์กรพัฒนาเอกชน กรณีดังกล่าว เป็นตัวอย่างของการกระตุ้นสำนึกต่อส่วนรวม ที่มีอยู่ของสังคม ตามแนวคิดที่ Charles Darwin สรุปลไว้ว่า ความเป็นสังคมของคนเรานั้น ตั้งอยู่บน พื้นฐานที่มีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ปกป้องการรุกรานจากผู้อื่น การดึงเอาคุณลักษณะ ที่มีอยู่นี้ให้มาร่วมแสดงออกร่วมกันในกรณีของ ตูน บอดี้สแลม เป็นตัวอย่างของการดำเนินโดย องค์กรที่ไม่ใช่รัฐ ในขณะเดียวกัน ก็ทำหน้าที่เป็น ตัวแทนของคนที่มีชื่อเสียงของสังคมที่น่าเอา ชื่อเสียงหรือความเป็นคนสาธารณะนั้น มาร่วม ลงมือกระทำการกระตุ้นสำนึกร่วมของสังคม (ไม่ใช่ฟรีเซนต์อร์ ตามหน้าที่รับจ้าง)

ในขณะที่การช่วยเหลือผู้ประสบภัย ที่ถ้ำหลวงขุนน้ำ - นางนอน เป็นการผสาน ความร่วมมือและการประกอบรวมเข้าด้วยกัน ของความสามารถของภาคส่วนต่าง ๆ (Convergence capability) ไม่ว่าจะเป็นรัฐ เอกชน

ประชาสังคม และประชาชนในระดับปัจเจก ทั้งในและต่างประเทศ และทั้งเป็นไปโดยงานตาม หน้าที่และการสร้างสรรค์เพื่อการนี้เป็นการ เฉพาะ ตัวอย่างหนึ่งของการผสมผสานความสามารถ เข้าด้วยกันนี้ จะเห็นได้จากการปิดกั้นน้ำไม่ให้ ไหลเข้าถ้ำ การสูบน้ำออกจากถ้ำ การหาหนทาง ที่จะเจาะผนังถ้ำ การดำน้ำในถ้ำเพื่อค้นหา ผู้ประสบภัย รวมทั้งการลำเลียงผู้ประสบภัย ออกจากถ้ำ ฯลฯ ซึ่งจะต้องดำเนินไปพร้อมกัน ประสานความสำเร็จเข้าด้วยกันหรือส่งต่อให้กัน และกัน จากเรื่องหนึ่งไปยังอีกเรื่องหนึ่ง อาจ กล่าวได้อีกว่า ความสำเร็จในการช่วยเหลือ ผู้ประสบภัยในครั้งนี้ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจาก ความสามารถในการบริหารสถานการณ์วิกฤติ ที่เผชิญเหตุได้ดีของ ศอ. ที่นำโดยผู้ว่าราชการ จังหวัดเชียงรายในขณะนั้น อีกส่วนหนึ่ง มาจาก อาสาเข้าช่วยเหลือของผู้มีทักษะ ความเชี่ยวชาญ และความรู้ของสังคมอย่างไม่ขาดสายและเป็น ไปอย่างกว้างขวาง เป็นการสะท้อนการทำงาน แบบใหม่ที่ไม่ใช่การทำงานแบบองค์กรเดียวโดย องค์กรใดองค์กรหนึ่ง (Single organization) โดยมีเป้าหมายของการทำงานแบบหวังผลต่อ ประสิทธิภาพสูงสุด (ในระยะเวลาจำกัด)

การรณรงค์ค่านิยม 12 ประการ ของ คสช. และสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นตัวอย่างของความ พยายามโดยกลไกของรัฐ (เป็นการจัดการ โดยองค์กรเดียว) โดยการสื่อสารประชาสัมพันธ์ โดยสื่อมวลชน และการบรรจุเป็นส่วนหนึ่งของ

การเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน แตกต่างโดยสิ้นเชิงกับการรณรงค์ประเด็นสังคมในพื้นที่สาธารณะแบบไม่ใช่รัฐของตุน บอดี้สแลม หรือการประสานความสามารถเข้าด้วยกันของการช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่ถ้ำหลวง - ขุนน้ำนางนอน ยิ่งไปกว่านั้น ยังเป็นการรณรงค์แบบไม่สอดคล้องและครอบคลุมถึงกลุ่มเป้าหมายของประเด็นทางสังคม ที่ควรจรรณงค์การสร้างแบบอย่างที่ดีของครูผู้สอน ให้เป็นตัวอย่างเชิงประจักษ์ต่อการเรียนรู้ทางสังคม เพราะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเด็กจะเรียนรู้จากตัวอย่างเชิงประจักษ์ ตัวอย่างของการรณรงค์การละทิ้งการเรียนของเด็กนักเรียนที่เมือง Cincinnati ประสบความสำเร็จได้ มาจากการสร้างวาระทางสังคมร่วมกันที่เห็นร่วมกันว่าคุณภาพของเด็กนักเรียนของเมือง คือ ทรัพยากรร่วมที่มีค่าของทุกภาคส่วน ในวันข้างหน้า มีการทำงานหลายรูปแบบหลาย

มาตรการตามกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งครู ผู้ปกครอง บริษัทเอกชน และหน่วยงานสนับสนุนของเมือง รวมทั้งเป็นการรณรงค์แบบต่อเนื่อง โดยมีองค์กรพัฒนาเอกชน/องค์กรแบบไม่แสวงหากำไร ทำหน้าที่เป็นแกนประสาน

ดังนั้น การที่จะดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนการสร้างกระบวนทัศน์และหลักคิดที่เหมาะสม ด้วยองค์ประกอบ/เป้าหมายขั้นต้น 5 ประการ เพื่อเตรียมความพร้อมรองรับต่อการเปลี่ยนผ่านทางสังคมเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 นั้น จะต้องดำเนินงานที่ขยายพื้นที่การทำงานไปยังภาคส่วนที่ไม่ใช่รัฐ ด้วยการสร้างวาระร่วมทางสังคม พิจารณาความเกี่ยวข้องของผู้มีส่วนได้เสียทางสังคมให้กว้างขวางออกไป ส่งเสริมให้มีการทำงานของภาคส่วนที่ไม่ใช่รัฐ และพัฒนาการทำงานให้เป็นไปแบบการผสมผสานความสามารถเข้าด้วยกัน

บรรณานุกรม

จำนง เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (มีนาคม - เมษายน 2550). “จุดอ่อนคนไทย ในสายตาต่างชาติ”. นิตยสาร ศิลปวัฒนธรรม พฤศจิกายน 2549.

ธีรยุทธ บุญมี. (2547). **ชาตินิยม และหลังชาตินิยม**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สายธารประภาส ปันตบแต่ง. (10 ตุลาคม 2561). การเมืองภาคประชาชน ขบวนการประชาสังคมในสังคมไทย และบทบาทต่อสังคมการเมืองไทย. <https://www.tu101.org>

ประเวศ วะสี. (2549). **การพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน สุขภาพชุมชนเป็นรากของสุขภาวะทั้งมวล**. กรุงเทพฯ : สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ

ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2549). **การต่อสู้ของทุนไทย การปรับตัวและพลวัต เล่ม 2**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน

ผาสุก พงษ์ไพจิตร และ คริส เบเกอร์. (2539). **เศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงเทพฯ ฉบับเพิ่มเติม และปรับปรุง**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ Silkworm Books : 447

สายชล สัตยานุรักษ์. (2554). **วิถีไทยกับการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองไทย การเป็นพลเมืองกับอนาคต ประชาธิปไตยไทย**. ใน การประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้าครั้งที่ 13 วันที่ 22 - 24 มีนาคม พ.ศ. 2555. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า

สายชล สัตยานุรักษ์. (2557). **10 ปัญญาชนแห่งรัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์**. กรุงเทพฯ : โอเพ่น โซไซด์. สุธาชัย ยิ้มประเสริฐ และทิพย์พาวร ตันติสุนทร. (2556). **จาก 100 ปี ร.ศ. 130 ถึง 80 ปี ประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิคอนราด อาเดนาวร์

สุธัญญา ฐิตูปการ. (2558). **การวิจัยค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ กับความเป็นไปได้ต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของครูปฐมวัยภาคใต้ในอนาคต**. รายงานการวิจัย คณะครุศาสตร์ โปรแกรมวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

สุลักษณ์ ศิวรักษ์. (2556).

สังคีต พิริยะรังสรรค์. (2559). **เศรษฐศาสตร์การเมืองแนวใหม่ : การลงโทษโดยสังคม**. ปทุมธานี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิต

อนุชาติ พวงสำลี และ กฤตยา อาชวนิจกุล. (2542). **ขบวนการประชาสังคมไทย : ความเคลื่อนไหวภาคพลเมือง**. รายงานการวิจัยและพัฒนาประชาสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.